

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	CYNGOR SIR
DYDDIAD:	27 CHWEFOR 2019
PWNC:	STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOL A'R GYLLIDEB AR GYFER 2019/20
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD R WILLIAMS
PENNAETH GWASANAETH:	MARC JONES
AWDUR YR ADRODDIAD:	MARC JONES
FFÔN:	01248 752601
E-BOST:	rmjfi@ynysmon.gov.uk
AELODAU LLEOL:	Amherthnasol

A - Argymhelliad / argymhellion a rheswm / rhesymau

1. Y STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOL A CHYLLIDEB REFENIW 2019/20

1.1 Pwrpas

Cytunodd y Pwyllgor Gwaith ar nifer o faterion allweddol mewn perthynas â chyllideb 2019/20. Mae hyn yn gadael i'r cynigion terfynol gael eu cyflwyno i'r Cyngor llawn yn ei gyfarfod ar 27 Chwefror 2019. Y materion gytunwyd gan y Pwyllgor Gwaith yw:-

- Cyllideb Refeniw'r Cyngor a'r Dreth Gyngor ar gyfer 2019/20 yn sgil hynny;
- Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor wedi ei ddiweddarau;
- Defnydd o arian unwaith ac am byth i gefnogi'r gyllideb.

1.2 Crynodeb

Mae'r adroddiad hwn yn dangos y cynigion manwl ar gyfer y gyllideb refeniw ac a gytunwyd gan y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2019/20 ac sydd yn effeithio ar gyllideb refeniw Cyngor Sir Ynys Môn. Rhain yw y materion i'r Cyngor gytuno arnynt.

Mae'r adroddiad hefyd yn diweddarau'r Strategaeth Ariannol Tymor Canol sy'n darparu cyd-destun ar gyfer gwaith ar gyllidebau'r Cyngor yn y dyfodol. Fodd bynnag, dylid nodi y bydd adroddiad pellach ar Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith yn ddiweddarach yn y flwyddyn pan fydd gwybodaeth bellach am yr economi a'r setliad arfaethedig i lywodraeth leol yn y dyfodol yn eglurach efallai.

2. ARGYMHELLION YNGHYLCH Y GYLLIDEB REFENIW A'R DRETH GYNGOR AR GYFER 2019/20

Mae'r Pwyllgor Gwaith yn argymhell y canlynol i'r Cyngor llawn:-

- Nodi'r cyfarfodydd ymgynghori ffurfiol ar y gyllideb ac ystyried yr adborth a gafwyd yn eu sgil ac fel yr amlinellir yn Adran 2, Atodiad 1 ac yn Atodiad 2;
- Nodi'r crynodeb o'r asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb ar gynigion y gyllideb fel yr amlinellir yn Adran 11 ac yn Atodiad 5;
- Cytuno ar fanylion terfynol cyllideb arfaethedig y Cyngor, gan gynnwys y cyllid diwygiedig mewn ymateb i'r pwysau ar y gyllideb a'r arbedion arfaethedig fel y dangosir nhw yn Adran 8, Atodiad 1 ac yn Atodiad 3;
- Nodi argymhelliad y Swyddog Adran 151 bod o leiaf £6.7m yn cael ei gadw ym malansau cyffredinol ar gyfer 2019/20;
- Nodi'r sylwadau a wnaed gan y Swyddog Adran 151 ar gadernid yr amcangyfrifon a wnaed, fel y cânt eu hamlinellu yn Adran 6, Atodiad 1;

- Nodi argymhelliad y Swyddog Adran 151 bod o leiaf £6.7m yn cael ei gadw ym malansau cyffredinol ar gyfer 2019/20; - Nodi'r sylwadau a wnaed gan y Swyddog Adran 151 ar gadernid yr amcangyfrifon a wnaed, fel y cânt eu hamlinellu yn Adran 6, Atodiad 1; - I gymeradwyo cyllideb net ar gyfer y Cyngor Sir a'r cynnydd yn lefel y Dreth Gyngor o ganlyniad, gan nodi y bydd penderfyniad ffurfiol, yn cynnwys y Praeseptau i Heddlu Gogledd Cymru a'r Cynghorau Cymuned, fel a gyflwynir i'r Cyngor ar 27 Chwefror 2019; - Cytuno y bydd unrhyw bwysau annisgwyl ar gyllidebau a arweinir gan y galw yn ystod y flwyddyn ariannol yn gallu tynnu ar gyllid o'r cyllidebau digwyddiadau annisgwyl cyffredinol; - Gofyn i'r Cyngor awdurdodi'r Pwyllgor Gwaith i ryddhau hyd at £250k o'r balansau cyffredinol os bydd y gyllideb digwyddiadau annisgwyl gyffredinol wedi'i hymrwymo'n llawn yn ystod y flwyddyn; - Dirprwyo i'r Swyddog Adran 151 y pŵer i ryddhau hyd at £50k o'r gronfa digwyddiadau annisgwyl gyffredinol ar gyfer unrhyw un eitem. Ni chaniateir cymeradwyo unrhyw eitem dros £50k heb gael caniatâd ymlaen llaw gan y Pwyllgor Gwaith; - I gymeradwyo cynnydd o 9.5% yn y Dreth Gyngor i'r Cyngor llawn; - Cymeradwyo cynyddu'r Premiwm Treth Gyngor ar ail gartrefi o 25% i 35% a chymeradwyo cynyddu'r Premiwm Dreth Gyngor ar dai gwag o 25% i 100%.		
B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a / neu ddewis yr opsiwn hwn?		
Ystyriwyd nifer o opsiynau yn dilyn rhyddhau'r cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb. Mae'r cynigion terfynol ar gyfer y gyllideb yn cymryd i ystyriaeth y setliad terfynol i lywodraeth leol, y sylwadau a gafwyd yn ystod y broses ymgynghori a barn y Pwyllgor Sgriwtini.		
C - Pam fod y penderfyniad hwn yn un i'r Pwyllgor Gwaith?		
Yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor, rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gyhoeddi ei gynnig terfynol ar gyfer y gyllideb cyn iddo gael ei ystyried gan y Cyngor.		
CH - A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?		
D/B		
D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?		
D/B		
DD - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (dewisol)	Mae'r Prif Weithredwr a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth wedi bod yn rhan o'r broses o osod y gyllideb ar ei hyd ac maent yn cytuno gyda'r adroddiad ac yn cefnogi'r cynnig terfynol ar gyfer y gyllideb.
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	D/B – y Swyddog Adran 151 yw awdur yr adroddiad.
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	Mae'r Swyddog Monitro yn rhan o'r UDA ac, o'r herwydd, mae sylwadau'r swyddog wedi cael eu cymryd i ystyriaeth.
4	Adnoddau Dynol (AD)	-
5	Eiddo	-
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	-
7	Sgriwtini	Ystyriwyd y cynigion terfynol ar gyfer y gyllideb gan y Pwyllgor Sgriwtini yn ei gyfarfod ar 4 Chwefror 2019. Caiff diweddariad ei ddarparu yn Adran 9, Atodiad 1.
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	

E - Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Gwrth-dlodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	Gweler Adran 11, Atodiad 1 ac Atodiad 5
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	
F - Atodiadau:		
• Atodiad 1 - Adroddiad manwl ar y Cynigion ar gyfer y Gyllideb • Atodiad 2 - Crynodeb o Ganlyniadau'r Broses Ymgynghori • Atodiad 3 - Dadansoddiad o'r Arbedion Arfaethedig • Atodiad 4 - Crynodeb o'r Gyllideb Refeniw Arfaethedig ar gyfer 2019/20 fesul Gwasanaeth • Atodiad 5 - Asesiadau Unigol o'r Effaith ar Gydraddoldeb (EA1 – EA8)		
FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):		

1. CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

- 1.1.** Mae'r adroddiad canlynol yn nodi'r cynigion ar gyfer cyllideb refeniw 2019/20 ac mae'n un o gyfres o adroddiadau sy'n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac sy'n sicrhau bod cyllid y Cyngor yn cael ei ddyrannu i gwrdd â'i flaenoriaethau. Mae'r adroddiadau eraill yn y gyfres yn ymwneud â Rhaglen Gyfalaf y Cyngor, Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor, Ffioedd a Thaliadau a Defnyddio Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor.
- 1.2.** Gyrrir y gyllideb refeniw a'r angen parhaus i ddod o hyd i arbedion refeniw gan y Strategaeth Ariannol Tymor Canol fel y cymeradwywyd hi gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2018 a gellir ei chrynhof fel a ganlyn:-

Tabl 1
Cynllun Ariannol Tymor Canol 2019/20 i 2021/22

	2019/20 £'m	2020/21 £'m	2021/22 £'m
Cyllideb Refeniw Net a ddygwyd ymlaen	130.95	131.73	133.59
Pwysau ar y Gyllideb a Chwyddiant	5.78	3.91	4.24
Cyllideb Ddiwygiedig	136.73	135.64	137.83
Cyllid Allanol Cyfun (AEF)	94.85	94.85	94.85
Y Dreth Gyngor	36.88	38.74	40.67
Cyfanswm Cyllid	131.73	133.59	135.52
Yr Arbedion y mae angen eu gwneud	5.00	2.05	2.31
Pryf Dybiaethau			
Dyfarniadau Tâl – staff nad ydynt yn Athrawon	3.1%	2.0%	2.0%
Dyfarniadau Tâl - Athrawon	2.0%	2.0%	2.0%
Pensiwn Athrawon	12.3%	0.0%	0.0%
Chwyddiant Cyffredinol	2.1%	2.1%	2.0%
Lleihad yn yr AEF	-1.0%	0.0%	0.0%
Cynnydd yn y Dreth Gyngor	5.0%	5.0%	5.0%

- 1.3.** Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith ei gynigion cyllideb cychwynnol yn ei gyfarfod ar 12 Tachwedd 2018 a chymeradwyodd Gyllideb Ddisymud gychwynnol o £137.402m ac, yn seiliedig ar y setliad dros dro, cyn unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor neu weithredu unrhyw arbedion, nodwyd bwlch cyllidebol o £7.156m. Roedd y cynigion drafft yn nodi arbedion refeniw posib o £3.747m, gan adael bwlch o £3.409m i'w gyllido drwy gynyddu'r Dreth Gyngor.
- 1.4.** Cynigodd y Pwyllgor Gwaith gynyddu'r premiwm ar dai gwag i 100% a chynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i 35% ac, ar ôl neilltuo cyllid ychwanegol ar gyfer cynlluniau i helpu prynwyr am y tro cyntaf, byddai £690k ychwanegol yn cael ei gynhyrchu. Byddai angen cynnydd o 7.55% yn y Dreth Gyngor i lenwi'r bwlch cyllido sydd yn weddill.

2. YMGYNGHORIAD Y CYNGOR

- 2.1.** Cyhoeddodd y Cyngor ei gynigion ar gyfer y gyllideb ar 7 Tachwedd 2018 a daeth y cyfnod ymgynghori i ben ar 31 Rhagfyr 2018. Gofynnwyd i ddinasyddion, partneriaid, cydranddeiliaid a staff ymateb i'r ymgynghoriad trwy wahanol ddulliau, gan gynnwys:-
- Cyfryngau Cymdeithasol;
 - Ymateb trwy wefan y Cyngor;
 - Ymateb yn uniongyrchol trwy lythyr neu e-bost.

2.2. Yn ogystal, fe gynhaliodd y Cyngor :-

- Grwpiau ffocws ar gyfer pobl dan 25 oed;
- Fforwm Pobl Hŷn;
- Sesiwn gyda Phenaethiaid ac Uwch Reolwyr Ysgolion;
- Fforwm Cyngorau Tref a Chymuned;
- Fforwm Partneriaeth (Yr Heddlu, y Gwasanaeth Tân, Iechyd, Fforymau Cyngorau Tref a Chymuned, y Trydydd Sector).

2.3. Mae canlyniadau'r broses ymgynghori ynghlwm yn Atodiad 2.

3. Y GYLLIDEB DDISYMUDD DDIWYGIEDIG AR GYFER 2019/20 A'R BWLCH YN Y GYLLIDEB

3.1. Ers cwblhau cynigion cychwynnol ar y gyllideb, gwnaed rhagor o waith i adolygu a diwygio'r gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2019/20. Mae hyn wedi arwain at nifer o newidiadau a nodir yn Nhabl 2 isod:-

Tabl 2
Addasiadau i'r Gyllideb Ddisymud

	£m	£m
Y Gyllideb Ddisymud ar 12 Tachwedd 2018		137.402
Arbedion cyllideb arfaethedig		(3.747)
Cyllideb Arfaethedig Gychwynnol ar gyfer 2019/20 ar 12 Tachwedd 2018		133.655
Addasiadau Terfynol		
Cyllid ychwanegol yn y setliad i wneud yn iawn am golli incwm yn dilyn cynnydd yn y trothwy cynilion i gleientiaid mewn gofal preswyl / nyrso	0.173	
Dileu'r gyllideb ychwanegol ar gyfer byw â chymorth - nid oes ei hangen erbyn hyn	(0.140)	
Cywiro Cyllideb y Tîm Trothwy Gofal	(0.088)	
Gwarged ychwanegol ar Bremiynnau'r ym Mhremiymau'r Heddlu a Chynghorau Cymuned	(0.048)	
Cynyddu cyllideb Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor er mwyn adlewyrchu cynnydd uwch yn y Dreth Gyngor na'r 5% a ganiatawyd eisoes	0.225	
Defnyddio Premiwm y Dreth Gyngor i gyllido cynlluniau i helpu prynwyr am y tro cyntaf	0.170	
Ardoll y Gwasanaeth Tân – addasiad o ganlyniad i newidiad yn y boblogaeth	(0.025)	
Addasiadau amrywiol eraill	0.001	
Cyfanswm Addasiadau i'r Gyllideb		0.266
Cyllideb Ddisymud Ddiwygiedig ar 18 Chwefror 2019		133.921

3.2. Cyhoeddwyd y ffigyrau setliad terfynol gan Lywodraeth Cymru ar 19 Rhagfyr 2018. Ar draws Cymru, bu cynnydd o £33.559m yn yr Asesiad Gwariant Safonol o ffigwr a osodwyd yn y setliad dros dro, fodd bynnag, bu cynnydd hefyd o £10.942m yn yr Dreth Gyngor a ragwelir. Yn ogystal, cynyddodd Llywodraeth Cymru'r cyllid gwaelodol er mwyn sicrhau nad oedd yr un Awdurdod Lleol yn derbyn mwy na 0.3% o ostyngiad yn yr AEF, o gymharu â chyllid gwaelodol o 1.0% yn y setliad blaenorol. O ganlyniad, bu cynnydd o £23.591m yn yr AEF cyffredinol ar gyfer Cymru o gymharu â ffigwr y setliad dros dro ac mae hyn, yn ei dro, wedi newid Cyllid Allanol Cyfun y Cyngor, gyda'r ffigwr terfynol yn £95.791m, sef cynnydd o £0.632m o gymharu â'r ffigwr dros dro.

Mae'r Cyngor wedi penderfynu gosod premiwm o 100% ar dai a ddynodwyd fel rhai gwag (y tu hwnt i'r cyfnod eithriad) a 35% ar gartrefi a ddynodwyd fel ail gartrefi'r rheini sy'n talu'r Dreth Gyngor. Byddai'r premiwm hwn, ynghyd â chynnydd o 6% yn y Dreth Gyngor, yn cynhyrchu'r £38.154m sydd ei angen i gydbwysu'r gyllideb.

- 3.3.** Fel rhan o'r setliad terfynol, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi grant ychwanegol o £30m, i helpu awdurdodau lleol ddelio gyda'r cynnydd yn y galw am wasanaethau Gofal Cymdeithasol a grant o £2.3m i helpu gyda chostau gwasanaethau mabwysiadu. Bydd Ynys Môn yn derbyn £670k a £50k o'r grantiau hyn, yn y drefn honno. Yn ogystal, cyhoeddwyd grant o £15m i gyllido cost hyfforddiant a chefnogaeth broffesiynol ychwanegol i athrawon, a bydd Ynys Môn yn derbyn £345k o'r grant hwn.

4. Y DRETH GYNGOR

- 4.1.** Roedd y Dreth Gyngor ar gyfer eiddo Band D y Cyngor am 2018/19 yn £1,140.21, sef y 18fed o'r 22 Awdurdod yng Nghymru ac mae'n is na chyfartaledd Cymru, sef £1,241. Yn bwysicach fyth i Ynys Môn yw'r gymhariaeth â'r 5 awdurdod arall yng Ngogledd Cymru. Dangosir hyn yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3
Cymhariaeth o Gostau Band Dreth Gyngor ar gyfer Awdurdodau Gogledd Cymru

Awdurdod	Tâl Band D 2018/19 £	Y swm dros / o dan ffigwr Ynys Môn £	Y ganran dros / o dan ffigwr Ynys Môn %
Ynys Môn	1,140		
Gwynedd	1,301	+ 161	+ 14.1%
Conwy	1,169	+ 29	+ 2.5%
Sir Ddinbych	1,248	+ 108	+ 9.5%
Sir y Fflint	1,178	+ 38	+ 3.3%
Wrecsam	1,093	- 47	- 4.1%

- 4.2.** Roedd y gyllideb Dreth Gyngor ar gyfer 2019/20 (cyn cynyddu'r Dreth Gyngor ond ar ôl gwneud addasiad ar gyfer y newid yn Sail y Dreth Gyngor a'r premiwm) yn £35.998m. Felly, mae pob cynnydd o 1% yn cynhyrchu £360k o gyllid ychwanegol.

Ar ôl cymryd ffigwr y setliad terfynol o £95,791m i ystyriaeth, byddai angen £38.130m o gyllid y Dreth Gyngor i gyllido gofynion cyllideb o £133.921m (gweler Tabl 2). Er mwyn cyllido'r gofynion cyllideb diwygiedig, byddai angen cynnydd o 6% o leiaf yn y Dreth Gyngor, fyddai'n golygu cynyddu cost Band D i £1,208.61, cynnydd o £68.40 neu £1.31 yr wythnos.

- 4.3.** Byddai unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor yn darparu mwy o gyllid na'r hyn sy'n ofynnol i gyllido'r gyllideb Ddisymud Ddiwygiedig o £133.921m. Gellir defnyddio'r cyllid dros ben fel a ganlyn:-

- Cyllido'r pwysau cyllidebol a nodwyd ym mharagraff 8 isod;
- Caniatáu gohirio rhywfaint o'r arbedion arfaethedig o £3.747m;
- Cynyddu cyllidebau digwyddiadau annisgwyl a, thrwy hynny, leihau'r perygl o orwario yn 2019/20.

- 4.4.** Yn Nhabl 4 isod dangosir effaith pob cynnydd o 0.5%, yn dechrau gyda 6% i fyny at 10%. Dylid nodi bod lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn bwysig nid yn unig wrth bennu cyllideb 2019/20 ond oherwydd hefyd ei fod yn cael effaith ar 2020/21, gan y bydd y pwynt cychwyn ar gyfer y Dreth Gyngor yn cael ei bennu gan y cynnydd yn 2019/20 ac y bydd hynny'n effeithio ar y cynnydd y bydd ei angen yn 2020/21.

Tabl 4
Effaith cynnydd yn y Dreth Gyngor uwchben y Gofyn Sylfaenol

Cynnydd Canrannol	Newid yng Nghyllid Cyffredinol y Cyngor	Cyllid Uwchben yr Angen i Gyllido'r Gofynion Cyllideb Diwygiedig (tabl 2)	Tâl Band D 2019/20	Cynnydd o gymharu â 2018/19	Cynnydd Wythnosol o gymharu â 2018/19
	£'m		£	£	£
6.0%	+ 2.160m	-	1,208.61	+ 68.40	+ 1.31
6.5%	+ 2.340m	+ 0.18m	1,214.19	+ 73.98	+ 1.42
7.0%	+ 2.520m	+ 0.36m	1,220.04	+ 79.83	+ 1.53
7.5%	+ 2.700m	+ 0.54m	1,225.71	+ 85.50	+ 1.64
8.0%	+ 2.880m	+ 0.72m	1,231.47	+ 91.26	+ 1.75
8.5%	+ 3.060m	+ 0.90m	1,237.14	+ 96.93	+ 1.86
9.0%	+ 3.240m	+ 1.08m	1,242.81	+ 102.60	+ 1.97
9.5%	+ 3.420m	+ 1.26m	1,248.57	+ 108.36	+ 2.08
10.0%	+ 3.600m	+ 1.44m	1,254.24	+ 114.03	+ 2.19

4.5. Dylid nodi na wnaeth Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid unrhyw gyfeiriad penodol yn ei ddatganiad ar y setliad ynglŷn â lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor y dylai awdurdodau unigol ei ystyried. Nid oes unrhyw gap swyddogol ar lefel cynnydd y Dreth Gyngor ond ers nifer o flynyddoedd mae Cyngorau wedi anelu at gadw'r cynnydd o dan 5%. Yn 2018/19, bu i 2 awdurdod lleol yng Nghymru gynyddu eu Dreth Gyngor gan fwy na 5% ac mae o leiaf 9 o awdurdodau yn ystyried cynnydd o fwy na 5% yn 2019/20, gyda 1 awdurdod yn ystyried mwy na 10% o gynnydd.

4.6. Yn y setliad terfynol, gosodwyd yr elfen dreth safonol ar gyfer y Cyngor ar £1,246.94, h.y. ffigwr safonol y Dreth Gyngor ar draws Cymru a ddefnyddir i bennu'r AEF ar gyfer pob Cyngor. Mae'r ffigwr hwn 6.5% yn uwch na'r ffigwr ar gyfer 2018/19.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN CYFFREDINOL A PHENODOL, CRONFEYDD DIGWYDDIADAU ANNISGWYL A RISG ARIANNOL

5.1. Mae'r gyllideb arfaethedig yn cynnwys nifer o ragdybiaethau o ran yr incwm a'r gwariant tebygol yn y blynyddoedd i ddod. Mae'n anochel, felly, fod nifer o risgiau ariannol cynhenid yn y gyllideb arfaethedig. Amlygir y risgiau ariannol allweddol isod:-

- Mae gan unrhyw orwariant a ragwelir yn 2018/19 oblygiadau uniongyrchol ar gyfer cyllideb 2019/20, h.y. a fydd y gwasanaethau sy'n gorwario ar hyn o bryd yn wynebu'r un pwysau ar eu cyllidebau yn 2019/20 ac, o ganlyniad, a fyddant yn gallu darparu gwasanaethau o fewn y gyllideb arfaethedig yn 2019/20. Yn ogystal, bydd unrhyw orwariant yn 2018/19 yn effeithio ar lefel cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor i'r dyfodol. Ar hyn o bryd, rhagwelir gorwariant net o £3.55m ar gyllidebau Gwasanaeth (ac eithrio cyllidebau corfforaethol a chostau cyllido cyfalaf) ar gyfer 2018/19 ac mae hwn yn ffactor pwysig i'w ystyried. Mae'r gyllideb ddisymud yn cynnwys £1.54m ychwanegol, bydd tua £720k yn cael ei dderbyn mewn cyllid grant ychwanegol tu allan i'r setliad ac mae'r gwasanaethau yn y broses o weithredu prosiectau y disgwylir iddynt leihau eu costau gan £460k, gan adael gorwariant posib o £0.83m yn 2019/20 sydd heb ei gyllido.
- Mae'r galw am Wasanaethau Oedolion, Gwasanaethau Plant a gwasanaethau addysg arbenigol ychwanegol a chostau cysylltiedig wedi cynyddu yn ystod y ddwy neu dair blynedd ddiwethaf. Mae'r gyllideb ddigyfnewid yn seiliedig ar lefel bresennol y galw ond mae risg sylweddol y bydd y galw am y gwasanaethau hyn yn parhau i dyfu oherwydd bod ein poblogaeth yn heneiddio a gall gwelliannau i brosesau'r Gwasanaethau Plant olygu bod mwy o blant y mae angen i'r Awdurdod ymyrryd yn eu hachosion yn cael eu hadnabod;

- Mae'r gyllideb ddisymud ar gyfer 2019/20 yn cynnwys cynigion arbedion o £3.747m. Os cânt eu gweithredu, bydd angen eu cyflawni er mwyn sicrhau cyllideb gytbwys ar gyfer 2019/20. Gwnaed lwfans, lle bo'n briodol, ar gyfer costau gweithredu, ond mae elfen o risg ariannol o ran cyflawni'r holl arbedion yn llawn, gyda'r risgiau'n amrywio'n sylweddol rhwng y cynigion unigol. Gwnaed rhagdybiaethau rhan o flwyddyn realistig o ran lefel yr arbedion y gellir eu cynhyrchu os nad oes modd eu gweithredu ar unwaith, ond mae risg ariannol gynhenid o ran cyflawni newidiadau mewn amser i sicrhau'r math hwn o arbediad a gynllunnir;
 - Caniatwyd cynnydd chwyddiant o 2.1% ar draws yr holl wariant nad yw'n ymwneud â thâl (oni bai fod y cynnydd a wnaed ar gyfer chwyddiant mewn cytundebau yn hysbys). Er bod y rhan fwyaf o'r proffwydoliaethau'n awgrymu bod chwyddiant wedi cyrraedd ei bwynt uchaf ac y bydd yn dechrau gostwng yn 2019, gall yr ansicrwydd ynghylch Brexit a'i effaith ar economi'r DU arwain at chwyddiant yn parhau i godi uwchlaw'r ffigwr a ganiateir yn y gyllideb;
 - Codwyd ffioedd a thaliadau anstatudol 3% ar gyfartaledd ym mhob gwasanaeth. Ni wnaed unrhyw addasiad ar gyfer newid yn y galw am y gwasanaethau a, phe bai'r cynnydd yn y ffioedd a thaliadau yn arwain at ostyngiad yn y galw, yna mae perygl na chyflawnir cyllidebau incwm.
- 5.2.** O ran unrhyw gronfeydd digwyddiadau annisgwyl a chronfeydd wrth gefn, mae angen i'r Swyddog Adran 151 adolygu'r cyfan o'r rhain ar y cyd â'r gyllideb sylfaenol ei hun, ynghyd â'r risgiau ariannol sy'n wynebu'r Awdurdod. Yn ogystal, dylai'r adolygiad edrych i'r tymor canol lle bo angen a chymryd i ystyriaeth unrhyw ddatblygiadau allweddol a allai effeithio ar yr angen am adnoddau unwaith ac am byth a'r angen i'w defnyddio.
- 5.3.** Cymerir agwedd gadarn tuag at reoli risgiau cyllidebol a diogelu ieuchyd ariannol y Cyngor ar hyn o bryd. Mae hyn yn arbennig o wir pan fo angen diogelu arian unwaith ac am byth yn ddigonol er mwyn cyllido newidiadau strategol/trawsnewid yn y dyfodol yn hytrach na chyllido gorwariant sylweddol yn y gyllideb sylfaenol ei hun.
- 5.4.** Cymerwyd yr angen i gyfyngu cymaint â phosib y gostyngiadau di-oed ar wariant a'r effaith ganlynol ar wasanaethau, ond rhaid cydbwysu hyn yn erbyn yr angen i sicrhau sefydlogrwydd ariannol y Cyngor yn y tymor canol a'r tymor hir a'r angen, hefyd, i weithredu'r arbedion dros y blynyddoedd nesaf mewn ffordd raddol a strwythuredig. Yn ogystal, mae yna rywfaif o risg o wariant neu orwariant annisgwyl oherwydd pwysau mwy cyffredinol ar gyllideb gwasanaeth, a rhaid i'r cronfeydd wrth gefn fod yn ddigonol i fedru ymdopi â'r pwysau hyn.
- 5.5.** Ar 31 Mawrth 2018, roedd cronfeydd cyffredinol y Cyngor yn £6.899m, sy'n cyfateb i 5.3% o gyllideb refeniw net y Cyngor ar gyfer 2018/19, neu 7.4% os na chaiff y cyllidebau datganoledig ysgolion eu cynnwys. Mae maint y gronfa wrth gefn gyffredinol y dylai'r Cyngor ei chadw yn fater i'r Cyngor benderfynu arno, a hynny'n seiliedig ar argymhelliad gan y Swyddog Adran 151, ond, fel rheol gyffredinol, ystyrir bod 5% o'r gyllideb refeniw net yn lefel derbyniol. Yn seiliedig ar gyllideb refeniw ddisymud 2019/20, byddai hyn yn golygu y byddai angen tua £6.7m o gronfeydd wrth gefn cyffredinol. Mae hyn yn cymryd i ystyriaeth nad oes gan y mwyafrif o ysgolion uwchradd unrhyw gronfeydd wrth gefn i ostwng yn ôl arnynt erbyn hyn a bod ysgolion cynradd yn dibynnu fwyfwy ar eu cronfeydd wrth gefn i gydbwysu'u cyllidebau. Os nad yw cyllidebau datganoledig ysgolion yn cael eu cynnwys yn y cyfrifiad, yna byddai angen cronfeydd wrth gefn cyffredinol o £4.8m.
- 5.6.** Yn ystod 2018/19, bydd rhaid cyllido nifer o eitemau o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol neu mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cytuno i gyllido'r gost o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Mae'r rhain yn cynnwys:-
- Parhau i gyllido'r Tîm Ynys Ynni - £125k;
 - Cyllido Melin Llynnon yn ystod tymor ymwelwyr 2018 - £42k;
 - Cyllido gweithwyr cymdeithasol asiantaeth ychwanegol yn y Tîm Plant - £268k;
 - Cyllido gwelliannau i Faes Parcio Mill Bank - £24k;
 - Cyllid ychwanegol tuag at y diffyg yn y gronfa benswn - £131k.

Yn ogystal, ar hyn o bryd rhagwelir y bydd £2.35m o orwariant yn y gyllideb refeniw yn 2018/19 y bydd rhaid ei gyllido o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol. O gymryd yr holl ffactorau hyn i ystyriaeth, amcangyfrifir y bydd lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol yn gostwng i tua £4m erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2018/19, sydd gyfateb â 3% o gyllideb refeniw ddisymud 2019/20.

- 5.7. Mewn cyfnod o lymder ariannol, mae cyllidebau'n gostwng ac nid ydynt yn gallu delio â chynnydd mewn galw, yn enwedig yn y gwasanaethau hynny sydd â llai o reolaeth dros y galw e.e. Gwasanaethau Cymdeithasol. Felly, mae dadl bod mwy o angen am gronfeydd wrth gefn cyffredinol oherwydd bod mwy o risg o orwariant a bydd y Cyngor angen mwy o adnoddau ariannol i leihau'r risg.
- 5.8. Ym marn broffesiynol y Swyddog Adran 151, mae lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol wedi cyrraedd sefyllfa dyngedfennol ac ni ddylid caniatáu iddynt leihau ymhellach. Mae cael cyn lleied â 3% o gronfeydd ariannol wrth gefn yn risg ariannol i'r Awdurdod ac mae'r risg hwnnw'n cynyddu po hiraf y bydd y cronfeydd wrth gefn yn parhau mor isel â hyn. Yn y tymor canol, rhaid i gynllun ariannol y Cyngor gynnwys cyllido gwarged y gellir ei defnyddio i adfer lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol i swm o £6.7m o leiaf. Derbynnir na fydd modd cyflawni hynny mewn un flwyddyn ariannol, ac y gallai gymryd rhwng 3 a 5 mlynedd i gyflawni hynny, a bydd rhaid i'r cyfraniad blyneddol hwn tuag at y cronfeydd wrth gefn ddigwydd mewn cyfnod o lymder parhaus a'r angen i ganfod arbedion pellach.
- 5.9. Mae gan y Cyngor hefyd £9.9m mewn cronfeydd wrth gefn clustnodedig a chyfyngedig (ar 31 Mawrth 2018). Mae angen y mwyafrif o'r cronfeydd wrth gefn hyn i gyllido prosiectau penodol, neu maent yn falans grantiau sydd heb eu dyrannu ar ôl neu maent ar gael i gyllido risgiau posib os byddant yn gwaethgu i'r fath raddau eu bod yn creu problem. Mae'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig a chyfyngedig hyn yn parhau i gael eu defnyddio ac amcangyfrifir y bydd y balans wedi gostwng i £6.3m erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2018/19. Mae mwyafrif y £6.3m ar gyfer cyllido risgiau posib e.e. risgiau heb yswiriant, yn dal grantiau heb eu dyrannu ac i gyllido prosiectau sydd wedi cychwyn a fydd yn cael eu cwblhau yn ystod 2019/20.
- 5.10. Efallai y bydd sgôp i ryddhau swm bychan o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig i'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ac mae adroddiad llawn ar Gronfeydd Wrth Gefn Cyffredinol a Chlustnodedig wedi'i gynnwys fel eitem ar wahân ar raglen y Pwyllgor.
- 5.11. Mae'r gyllideb ddisymud ar gyfer 2018/19 yn cynnwys £0.977m o gronfeydd digwyddiadau annisgwyl clustnodedig a chyffredinol. Mae'r eitemau o dan y pennawd hwn yn cynnwys cronfa digwyddiadau annisgwyl gyffredinol o £395k, cronfa digwyddiadau annisgwyl o £400k ar gyfer cyflogau a graddio swyddi, a chyllid tymor penodol o £182k yn cynnwys Haulfre, bid Twf Rhanbarthol a phrosiect STEM Gogledd Cymru. Mae cyllidebau digwyddiadau annisgwyl yn lliniaru, i ryw raddau, y risg y bydd y Cyngor yn cael costau annisgwyl neu fod costau'n cynyddu yn ystod y flwyddyn. Byddai lleihau lefel y cyllidebau digwyddiadau annisgwyl cyffredinol yn golygu y byddai'n rhaid cyllido costau annisgwyl neu gynydd mewn costau o'r balansau cyffredinol.

6. CADERNID YR AMCANGYFRIFON

- 6.1. Yn unol ag Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003, mae'n ofynnol i'r Prif Swyddog Cyllid gyflwyno adroddiad ar gadernid yr amcangyfrifon cyllidebol a digonolrwydd y cronfeydd ariannol wrth gefn arfaethedig.
- 6.2. Mae amcangyfrifon y gyllideb yn seiliedig ar dybiaethau ynghylch gwariant ac incwm yn y dyfodol ac yn cynnwys elfen o risg yn sgil rhagdybio. Gall effaith y risg hon gael ei lliniaru drwy gynlluniau wrth gefn, cyllidebau wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl a chronfeydd ariannol wrth gefn.
- 6.3. Nid yw cadernid yr amcangyfrifon cyllidebol yn gwestiwn syml o p'un a ydynt wedi eu cyfrifo'n gywir ai peidio. Yn ymarferol, mae llawer o gyllidebau wedi'u seilio ar amcangyfrifon neu ragolygon, ac efallai y bydd elfen o risg ynghylch a fydd y cynlluniau'n cael eu gweithredu neu ynghylch a fydd modd cyflawni'r targedau. Caiff risgiau gwahanol i'r gyllideb eu hystyried yn eu tro isod:-

- **Risg Chwyddiant** – Mae hyn yn risg y gallai chwyddiant gwirioneddol fod yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaeth a wnaed yn y gyllideb. Ar gyfer 2019/20, caniatwyd ar gyfer chwyddiant yn y gyllideb fel a ganlyn: dyfarniadau tâl yn unol â'r cynnig a wnaed gan y Cyflogwr ar gyfer staff CGC ac Athrawon, chwyddiant prisiau (2.1%). Yn dilyn canlyniad refferendwm yr UE, cododd chwyddiant i dros 3% ond erbyn hyn mae wedi gostwng eto ac ar hyn o bryd mae'n 2.1% (Mynegai Prisiau Defnyddwyr – Rhagfyr 2018). Nid yw'r rhagolygon diweddaraf yn dangos y bydd chwyddiant yn codi'n sylweddol yn ystod 2019/20 a disgwylir iddo gyd-fynd â tharged y Llywodraeth, sef 2%, neu y bydd o gwmpas y ffigwr hwnnw. Mae tua £68m o gyllideb y Cyngor ar gyfer cyflenwadau a gwasanaethau lle bydd y pris yn cynyddu wrth i chwyddiant gynyddu. Gallai cynnydd o 1% mewn chwyddiant ychwanegu £680k i gostau'r Cyngor (tua 0.5% o'r gyllideb net). Er bod chwyddiant yn dal i fod yn risg, mae gan y Cyngor ddigon o gronfeydd wrth gefn i ariannu cynnydd sydyn mewn chwyddiant.
- **Risg Cyfraddau Llog** – Mae cyfraddau llog yn effeithio ar gyllideb refeniw un flwyddyn drwy'r llog a enillir – h.y. mae cynnydd yn y gyfradd log yn beth da. Yn unol â Strategaeth Rheoli Trysorlys yr Awdurdod, yr ystyriaethau cyntaf wrth fuddsoddi fydd diogelwch a hylifedd y buddsoddiad – bydd yr elw ar y buddsoddiad yn llai o flaenoriaeth. Nid yw'r gyllideb, felly'n dibynnu ar gael elw mawr o'r buddsoddiadau a wneir. Mae cyfraddau llog yn parhau i fod yn isel iawn ac, er y gallent ddechrau codi yn ystod 2018, ni fydd y cynnydd yn sylweddol. Mae'r rhan fwyaf o'r llog a delir gan y Cyngor yn gysylltiedig â benthychiadau cyfraddau sefydlog na fyddant yn newid pe bai'r gyfradd llog yn codi. Felly, fel yn y blynyddoedd diwethaf, ystyrir bod y risg o ran cyfraddau llog yn isel, ac mae hon yn risg y mae'r risg chwyddiant yn ei lliniaru, oherwydd os yw un yn cynyddu, yna mae'r llall yn debygol o gynyddu hefyd.
- **Risgiau Grantiau** – Mae'r rhain yn risgiau sydd ynghlwm wrth y nifer fawr o grantiau penodol gan LC, Ewrop neu gyrff eraill sy'n cefnogi cyfran dda o wariant y Cyngor. Efallai y bydd rhai o'r rhain yn gostwng yn sylweddol neu'n cael eu torri yn gyfan gwbl; nid oes gennym ddarlun cyflawn o'r rhain i gyd ac ni fydd y darlun hwn ar gael hyd yn oed wrth i'r flwyddyn ariannol gychwyn. Er mai'r ymateb naturiol yw dweud y bydd rhaid i'r gwariant sy'n gysylltiedig â'r grant ddod i ben pan ddaw'r grant i ben, mae risg na fydd hyn bob amser yn bosib. Efallai na fydd yn bosib pan fydd telerau'r contract yn golygu na all y gwariant gael ei dorri mor gyflym â'r incwm neu os oes costau diswyddo sydd heb eu cyllido. Efallai na fydd yn bosib os yw'r gweithgaredd a gyllidir mor bwysig ar gyfer cyflawni Blaenoriaethau'r Cyngor ei hun fel bod y Cyngor yn penderfynu bod rhaid iddo barhau â'r gwariant. Wrth ymdrechu i liniaru'r risg hon, rhaid sicrhau bod gennym y wybodaeth orau sydd ar gael ar bob un o'r grantiau, ond ni feddir diystyru'n gyfan gwbl y posibilrwydd y bydd newidiadau sylweddol yn digwydd yn ystod y flwyddyn.
- **Risgiau Incwm** – Mae'r gyllideb yn seiliedig ar sicrhau cynnydd cyffredinol o 3% yn y ffioedd, ac mae nifer o wasanaethau wedi rhagdybio codiadau a fydd hyd at 3%. Os bydd newid yn y galw am Wasanaethau'r Cyngor yn golygu bod lefel y galw'n gostwng, ac os na lwyddir i gyrraedd targedau incwm, gall hynny arwain at orwario ar gyllidebau net. Bydd angen monitro'r sefyllfa o ran y gyllideb net yn ofalus ac, os oes angen, bydd rhaid torri yn ôl ar wariant i gyfateb i'r gostyngiad mewn incwm.
- **Risg o fod yn or-optimistaidd** - Mae'n debyg mai'r risg fwyaf yn yr amgylchiadau cyffredol yw bod yr Awdurdod, Aelodau a Swyddogion, wedi bod yn or-optimistaidd o ran yr arbedion fydd yn cael eu cyflawni neu na fydd cynnydd sylweddol yn y galw am wasanaethau, ac yn arbennig gofal cymdeithasol. Petai'r prosiectau hyn yn mynd i drafferthion ac yn methu cyflawni'r arbedion a gymerwyd allan o'r gyllideb neu fod y galw'n cynyddu'n sydyn, gallai hynny arwain at orwario sylweddol.
- **Risg o fod yn rhy Ofalus** – Dyma'r gwrthwyneb i'r risg uchod; y perygl bod ein cyllidebau wedi cael eu llunio'n rhy ofalus ac, o'r herwydd, eu bod yn fwy nag sydd ei angen a byddai hynny'n arwain at osod y Dreth Gyngor ar lefel uwch na sy'n ofynnol, rhywbeth y mae Aelodau yn awyddus iawn i'w osgoi.

- **Risgiau Arbedion** – Roedd y cynnig cychwynnol ar gyfer y gyllideb yn cynnwys £3.747m o arbedion refeniw ac, er bod yr holl gynigion wedi cael eu hasesu ac er bod swm yr arbediad wedi ei addasu i gymryd y dyddiad gweithredu arfaethedig i ystyriaeth, mae risg na fydd yr holl gynigion yn cael eu gweithredu erbyn y dyddiad arfaethedig. Mae hyn yn arbennig o wir am gynigion sy'n ymwneud â thrawsnewid gwasanaethau'n sylweddol, diswyddo staff, cynhyrchu incwm neu newidiadau i gontractau cyfredol. Bydd unrhyw oedi o ran dechrau gweithredu'r arbedion yn rhoi pwysau ar y gyllideb refeniw; gellir cael rhywfaint o dawelwch meddwl yn sgil perfformiad y Cyngor yn y gorffennol gan ei fod wedi llwyddo i gyflawni'r rhan fwyaf o'r arbedion.
- **Costau Diswyddo Staff** - Mae nifer o wasanaethau wedi ailstrwythuro eu staff ac eisoes wedi caniatáu i nifer o staff adael drwy ddiswyddiad gwirfoddol. Caiff costau diswyddo eu cyllido o gronfa wrth gefn ganolog ac mae £400k wedi cael ei roi o'r neilltu yng nghyllideb ddisymud 2019/20 i gwrdd ag unrhyw gostau diswyddo a gyfyd yn ystod y flwyddyn er mwyn lliniaru'r risg. Yn 2018/19, cafodd £300k ei neilltuo i gwrdd â chostau diswyddo staff ond bydd rhaid rhyddhau swm ychwanegol o £250k o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig er mwyn cwrdd â'r costau terfynol gwirioneddol. Er bod nifer y staff gweinyddol sy'n cael eu rhyddhau drwy ddiswyddo gwirfoddol wedi gostwng, mae'r pwysau ar ysgolion i leihau costau yn cynyddu, sy'n arwain at gynnydd yn nifer staff ysgolion sy'n gadael cyflogaeth y Cyngor. Unwaith eto mae risg sylweddol na fydd y gronfa wrth gefn o £400k yn ddigon i gwrdd â'r costau.
- **Premiwm y Dreth Gyngor** – Oherwydd y bwriad i gynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i 35% ac ar dai gwag i 100%, mae dwy risg yn codi. Y cyntaf yw bod y cynnydd yn annog trethdalwyr i gymryd camau i sicrhau nad ydynt bellach yn atebol am y premiwm h.y. eu bod yn gwerthu neu osod yr eiddo neu eu bod yn cymryd camau pendant i geisio gwerthu neu osod yr eiddo. Bydd hyn yn lleihau nifer yr eiddo y gellir codi'r premiwm arnynt ac, o ganlyniad, yn lleihau'r incwm a gynhyrchir. Mae'r risg hon yn cael ei lliniaru i raddau gan fod sail y dreth yn seiliedig ar 80% o'r eiddo sy'n talu'r premiwm ar hyn o bryd a byddai'n rhaid rhoi'r gorau i godi'r premiwm ar dros 500 eiddo Band D, neu gyfatebol, cyn y byddai incwm y Cyngor yn gostwng islaw'r gyllideb. O ganlyniad, ystyrir bod hon yn risg isel iawn. Mae'r ail risg yn ymwneud â pheidio talu'r premiwm. Gallai unrhyw gynnydd yn y premiwm arwain at gynnydd yn nifer y bobl sydd yn anfodlon talu'r premiwm neu sydd ddim yn gallu ei dalu. Er bod gan y Cyngor nifer o opsiynau y gall eu cymryd i sicrhau fod y ddyled yn cael ei thalu, yn y pendraw ni fydd rhai dyledion yn cael eu casglu a bydd rhaid iddynt gael eu dileu.
- **Risgiau yn gysylltiedig â galw** - Fel y nodwyd yn gynharach yn yr adroddiad, ac fel y profwyd yn ystod y ddwy flynedd ariannol ddiwethaf, gwelwyd cynnydd yn y galw am wasanaethau, yn arbennig gofal cymdeithasol ac addysg, ac mae'r cynnydd yn y meysydd hyn wedi rhoi straen ariannol ar yr Awdurdod ac wedi arwain at orwariant sylweddol yn y gyllideb. Mae cyllideb ddisymud 2019/20 yn cymryd y cynnydd mewn galw i ystyriaeth ond ni fyddai unrhyw gynnydd pellach yn cael ei gyllido a byddai'n cynyddu'r risg o orwariant pellach yn 2019/20.

6.4. Ar ôl ystyried yr holl risgiau a nodir uchod a'r camau lliniaru, mae'r Swyddog Adran 151 o'r farn bod y cyllidebau'n gadarn ac y gellir eu cyflawni.

7. PWYLLGOR SGRIWTINI

7.1. Ystyriwyd proses gosod cyllideb 2019/20 ymhellach gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod ar 4 Chwefror, 2019.

7.2. Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini oedd yn amlinellu cyd-destun proses gosod cyllideb 2019/20 ynghyd â materion a chwestiynau allweddol ar gyfer Sgriwtini er mwyn gwerthuso'r cynigion terfynol ar y gyllideb gan gymryd i ystyriaeth ganlyniad yr ymgynghoriad cyhoeddus diweddar. Roedd yr adroddiad hwnnw hefyd yn cynnwys y dogfennau a ganlyn:-

- Adroddiad y Pennaeth Adnoddau ar y Cynllun Ariannol Tymor Canol a'r gyllideb refeniw arfaethedig ar gyfer 2019/20. Roedd yn darparu datganiad sefyllfa ynglŷn â'r ystyriaethau ariannol allweddol a oedd wedi dylanwadu ar sut y cafodd y cynigion terfynol ar y gyllideb eu llunio;
- Adroddiad y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad yn crynhoi prif negeseuon yr ymgynghoriad cyhoeddus diweddar ar gynigion cyllideb 2019/20 yr Awdurdod;
- Adroddiad y Panel Dinasyddion a'r Cyngor Ieuenctid (Llais Ni) ynglŷn â'u cyfraniad er mwyn gwella ymgysylltiad cyhoeddus gyda Sgriwtini.

7.3. Ar ôl ystyried a thrafod y wybodaeth a gyflwynwyd, sef y wybodaeth ysgrifenedig a'r wybodaeth a gyflwynwyd ar lafar yn ystod y cyfarfod, gan gynnwys y sylwadau a wnaed gan y Pennaethiaid oedd yn cynrychioli'r sector cynradd ac uwchradd a gan gymryd i ystyriaeth y negeseuon allweddol o'r ymgynghoriad cyhoeddus ar gynigion Cyllideb 2019/20 a'u heffaith ar ddinasyddion, penderfynodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol fel a ganlyn—

- Mae'r Pwyllgor yn cydnabod y pwysau sydd ar Gyllideb y Cyngor ac ar wasanaethau ac yn nodi'r effeithiau y bydd gweithredu'r cynigion arbedion yn debygol o'i gael ar wasanaethau. Mae'r Pwyllgor yn nodi'n arbennig yr effaith ddifrifol y gallai gweithredu'r gostyngiad arfaethedig yng Nghyllidebau Ysgolion ei gael ar ysgolion a'u staff, ac o bosib ar eu capasiti i ddarparu addysg o'r ansawdd gorau.
- Yn wyneb yr uchod, mae'r Pwyllgor yn argymhell i'r Pwyllgor Gwaith y dylai ystyried cynyddu'r Dreth Gyngor ar gyfer 2019/20 o leiaf 10% er mwyn cynnal gwasanaethau ac i leihau'r gostyngiad yn y Gyllideb a Ddatganolir i Ysgolion.
- Mae'r Pwyllgor yn nodi'r Gyllideb Gyfalaf arfaethedig ar gyfer 2019/20 heb unrhyw newid.
- Mae'r Pwyllgor yn nodi'r negeseuon allweddol o'r ymarfer Ymgynghoriad Cyhoeddus ac yn nodi hefyd y bydd yr awgrymiadau a'r syniadau ychwanegol a gyflwynwyd gan ymatebwyr yn cael eu craffu ymhellach gan y Panel Sgriwtini Cyllid fel y sail ar gyfer arbedion posib yn 2020/21 a thu hwnt.
- Mae'r Pwyllgor yn argymhell i'r Pwyllgor Gwaith, er mwyn gwella'r broses ymgynghori ymhellach at y dyfodol, y dylai'r broses adlewyrchu a/neu roi sylw i'r canlynol—
 - Proffil demograffig yr ymatebwyr
 - Gwahaniaethu rhwng defnyddwyr gwasanaeth/rhai nad ydynt yn ddefnyddwyr gwasanaeth
 - Atal sefyllfa lle gall ymatebwyr gyflwyno ymatebion niferus neu ddyblygu ymatebion
- Sut mae gwahanol ganrannau o gynnydd yn y Dreth Gyngor yn gysylltiedig â thoriadau/enillion gwasanaeth.

8. PWYSAU AR GYLLIDEBAU AC ARBEDION

8.1. Mae adroddiad monitro'r Cyngor hyd at ddiwedd chwarter 2 yn dangos bod pwysau ar gyllidebau'r Gwasanaethau Plant a'r Gwasanaethau Oedolion a hefyd yng nghyllidebau Addysg ar gyfer lleoliadau All-Sirol a Cludiant Addysg. Er bod disgwyl i bob gwasanaeth gadw costau o fewn y gyllideb, mae hynny'n anodd mewn gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan y galw. Amcangyfrifir gorwariant o thua £2.0m yn y Gwasanaethau Plant, £1.0m yn y Gwasanaethau Oedolion a £550k yn Addysg. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddod o hyd i ffyrdd o leihau costau ond ni fydd hyn ond yn cwrdd yn rhannol â'r gorwariant ac, oni fydd y galw yn lleihau, ni fydd y gyllideb yn ddigonol i gwrdd â chostau'r dyfodol.

8.2. Wrth osod cyllideb ddisymud 2019/20, dyrannwyd rhywfaint o gyllid ychwanegol er mwyn cwrdd â'r pwysau ychwanegol yma ar y gyllideb. Fodd bynnag, ers llunio'r gyllideb ddrafft, gwelwyd cynnydd pellach yn y galw am wasanaethau, yn arbennig Gwasanaethau Oedolion, ac o ganlyniad rhaid ailystyried lefel y cyllid ychwanegol sy'n rhaid ei gynnwys yn y gyllideb, fel y mae Tabl 5 isod yn ei ddangos.

Tabl 5
Pwysau Cyllidebol Ychwanegol Posib oherwydd Cynnydd yn y Galw

Gwasanaeth	Gorwariant a Ragwelir yn 2018/19 £'m	Cyllid Ychwanegol yn y Gyllideb Ddisymud £'m	Cyllid Grant Ychwanegol £'m	Arbedion Effeithlonrwydd Pellach a Nodwyd £'m	Pwysau Cyllidebol Ychwanegol Posib yn 2019/20 £'m
Gwasanaethau Oedolion	1.00	-	(0.67)	-	0.33
Gwasanaethau Plant	2.00	(1.34)	(0.05)	(0.31)	0.30
Addysg	0.55	(0.20)	-	(0.15)	0.20
Cyfanswm	3.55	(1.54)	(0.72)	(0.46)	0.83

- 8.3.** O ystyried bod lefel cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor wedi gostwng islaw'r lefel isaf a argymhellir yn 2018/19, mae defnyddio balansau pellach i gyllido cost cyllidebau sydd yn gorwario yn 2019/20 neu obeithio bod galw am y gwasanaethau hyn yn lleihau yn 2019/20 yn risg ariannol sylweddol.
- 8.4.** Wrth benderfynu ar gyllideb ddatganoledig ysgolion ar gyfer 2019/20, cafodd cyllideb 2018/19 ei chynnyddu gan £2.43m yn y lle cyntaf er mwyn adlewyrchu'r costau uwch y bydd ysgolion yn eu hwynebu yn 2019/20. Mae'r costau hyn yn cynnwys dyfarniadau cyflog i staff ysgolion (£0.81m), cynnydd yng nghyfraniadau'r cyflogwr at bensiynau athrawon (£0.79m), chwyddiant cyffredinol mewn prisiau (£0.71m) a chynnydd mewn niferoedd disgyblion (£0.12m). Fodd bynnag, fel rhan o'r cynigion arbedion, cafodd cyllideb ddatganoledig ysgolion ei lleihau gan 5% o gyllideb 2018/19, sef £1.739m. Effaith net y newidiadau hyn fyddai cynnydd o £0.69m neu 1.95% yng nghyllideb ddatganoledig ysgolion.
- 8.5.** Er y byddai'r gyllideb ysgolion yn cynyddu mewn termau ariannol o dan y cynigion, ni fyddai'n cyllido'r holl bwysau cyllidebol a byddai'n rhaid i ysgolion leihau eu gwariant yn 2019/20. Ar ôl ystyried y sylwadau a gyflwynwyd gan y Fforwm Cyllid Ysgolion ac eraill yn ystod y broses ymgynghori, roedd y Pwyllgor Gwaith yn awyddus i geisio lleihau'r effaith ar ysgolion, os oedd hynny'n bosib. O ganlyniad, bydd y cynnig terfynol ar gyfer y gyllideb yn argymhell gostyngiad o £800k yng nghyllideb ddatganoledig ysgolion, yn hytrach na'r £1.739m a gynnigwyd yn wreiddiol. O ganlyniad, bydd cynnydd o £1.63m neu 4.7% yng nghyllideb ddatganoledig ysgolion mewn termau ariannol.
- 8.6.** Yn 2019/20, bydd cyfraniad y cyflogwr tuag at bensiynau athrawon yn cynyddu o 16.48% o'r tâl i 23.6%. Bydd hyn yn gynydd o £800k yng nghostau pensiwn yr Awdurdod. Mae trafodaethau'n parhau ynghylch a fydd Llywodraeth y DU yn cyllido'r cynnydd yn y costau ond, ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, nid oedd penderfyniad wedi'i wneud. Petai'r Cyngor yn derbyn unrhyw gyllid pellach, bydd y Pwyllgor Gwaith yn ystyried sut i ddefnyddio unrhyw gyllid ychwanegol pan fydd y swm ychwanegol a ddyrennir yn hysbys.

9. Y GYLLIDEB ARFAETHEDIG A LEFEL Y DRETH GYNGOR

- 9.1.** Ar ôl ystyried y cyllid sydd ar gael a'r cynnydd yn yr AEF ers llunio'r cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb, ac ar ôl ystyried canlyniadau'r broses ymgynghori ac ymateb y Pwyllgor Sgriwtini, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi diwygio ei gynnig terfynol ar gyfer y gyllideb ac mae'n cynnwys y newidiadau canlynol:-
- Bod y gyllideb ddisymud ar gyfer 2019/20, ar ôl caniatáu ar gyfer arbedion arfaethedig o £3.747m, yn £133.921m (gweler Tabl 2).

- Gwneud yr addasiadau canlynol i'r cynigion arbedion:-
 1. Lleihau'r gostyngiad yng nghyllideb ddatganoledig ysgolion o £1.739m i £800k a bod y gostyngiad hwn yn cael ei ddyrannu ar sail pro rata i bob un o'r 3 sector ar sail cyllideb 2018/19. Mae hyn yn golygu cynnydd o £939k yn y gyllideb derfynol ar gyfer 2019/20. Yn ogystal, fod y grant Addysg Awdurdod Lleol o £173.8k yn cael ei ddirprwyo i ysgolion i leihau ymhellach y gostyngiad yn y cyllidebau ysgolion ddatganoledig i £626.2k yn 2019/20.
 2. Gostwng y cynnydd arfaethedig o 20c yng nghost prydau ysgol i 10c (chwyddiant yn unig). Bydd hyn yn golygu cynnydd o £43k yn y gyllideb derfynol ar gyfer 2019/20.
 3. Peidio â therfynu'r gwasanaeth casglu clytiau. Mae hyn yn cynyddu'r gyllideb derfynol £30k.
 4. Creu cyllideb ychwanegol ar gyfer pwysau ar wasanaeth o £277k a fydd yn cael ei ddefnyddio i gyllido unrhyw gostau ychwanegol a allai godi yn ystod y flwyddyn oherwydd cynnydd yn y galw am wasanaethau.
- Bod cynnydd o 9.5% yn y Dreth Gyngor yn 2019/20, fydd yn codi Dreth Gyngor eiddo Band D i £1,248.57, sef cynnydd o £108.36.
- Bod y cyfan o unrhyw falans sydd raid wrtho i gydbwysu'r gyllideb yn cael ei ychwanegu i'r gronfa digwyddiadau annisgwyl gyffredinol.

9.2. Mae Tabl 6 isod yn crynhoi'r symudiad yng nghyllideb 2018/19 gan gymryd i ystyriaeth y cynigion a nodir ym mharagraff 10.1 uchod.

Tabl 6
Gofynion Arfaethedig o ran y Gyllideb a Chyllido yn 2019/20

Gofynion Cyllideb	£'m	£'m
Cyllideb Derfynol 2018/19		130.945
Taliadau wedi ymrwymo a Chwyddiant		6.457
Cyllideb Ddisymud ar 12 Tachwedd 2018		137.402
Cynigion Arbedion Cychwynnol		(3.747)
Cynigion Cychwynnol ar gyfer y Gyllideb ar 12 Tachwedd 2018		133.655
Addasiadau i'r Gyllideb Ddisymud – gweler Tabl 2		0.266
Cyllideb Ddisymud ar 18 Chwefror 2019		133.921
Cynigion ar gyfer y Gyllideb Derfynol – paragraff 9.1		
Gostyngiad yn yr arbedion yng nghyllidebau datganoledig ysgolion	1.113	
Defnydd o Grant Addysg Llywodraeth Leol	(0.174)	
Lleihau'r cynnydd yng nghost prydau ysgol	0.043	
Parhau hefo'r gwasanaeth casglu clytiau	0.030	
Cronfa wrth gefn ar gyfer cynnydd yn y galw am wasanaethau	0.277	
		1.289
Gofynion Terfynol Arfaethedig ar gyfer y Gyllideb		135.210
Cyllidir gan:		
Grant Cynnal Refeniw	73.037	
Trethi Annomestig	22.754	
Cyfanswm AEF		95.791
Dreth Gyngor (yn cynnwys Premiwm)		39.419
Cyfanswm Cyllid		135.210

- 9.3.** Bydd rhaid dyrannu'r gostyngiad diwygiedig yng nghyllideb datganoledig ysgolion rhwng y 3 sector ar sail rhaniad cyllideb 2018/19. Mae hyn yn rhoi gostyngiad yn y gyllideb am y 3 sector fel dangosir yn Nhabl 7 isod:-

Tabl 7
Dyrannu'r Gostyngiad yng Nghyllideb Datganoledig Ysgolion

Sector	Cyllideb 2018/19 £'m	% o Gyfanswm Cyllideb 2018/19	2019/20 Gostyngiad Cyllideb £
Cynradd	19.260	55.4%	0.347
Uwchradd	13.998	40.3%	0.252
Arbennig	1.514	4.3%	0.027
CYFANSWM	34.772	100.0%	0.626

10. ASESIAD O'R EFFAITH AR GYDRADDOLDEB

- 10.1.** Wrth ddarparu ei wasanaethau, mae'n rhaid i'r Cyngor fod yn ymwybodol o'i ddyletswyddau o dan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 i asesu effaith penderfyniadau ariannol allweddol ar grwpiau gwarchodedig a rhaid rhoi sylw dyledus i ganlyniad asesiad o'r fath.
- 10.2.** Fel rhan o'r broses o osod cyllideb 2019/20, gofynnwyd i wasanaethau gynnal asesiad cychwynnol o effaith ar gydraddoldeb y cynigion hynny ar y rheini y mae'r Rheoliadau yn berthnasol iddynt. Cynhelir yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb gan ddefnyddio templed safonol sy'n sicrhau cysondeb ar draws y Cyngor. Bydd angen i'r gwasanaethau fonitro'n ofalus unrhyw gynigion sy'n debygol o gael effaith sylweddol.
- 10.3.** Mae'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer y prif gynigion arbedion sy'n effeithio ar gwsmeriaid a chleientiaid ynghlwm yn Atodiad 5 (cyfeirir ato fel EIA 1 i EIA 5).

11. DIWEDDARU'R STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOL

- 11.1.** Roedd y cynigion cychwynnol ar y gyllideb a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 12 Tachwedd 2018 yn seiliedig ar y Strategaeth Ariannol Tymor Canol a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2018 (gweler Tabl 1). Roedd y strategaeth yn amcangyfrif y byddai gostyngiad o 1% yng nghyfanswm yr AEF yn 2018/19 ac y byddai cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor ac na fyddai unrhyw newid yn y premiwm ar ail gartrefi a thai gwag.
- 11.2.** Yn y setliad ei hun, gwelwyd gostyngiad o 0.3% yn yr AEF ac mae hyn wedi cael effaith sylweddol ar y Strategaeth Ariannol Tymor Canol. Nid yw'r sefyllfa hon yn unigryw i Ynys Môn ac roedd y rhan fwyaf o Gynghorau Cymru wedi cynllunio ar gyfer toriad sylweddol yn yr AEF ond, mewn gwirionedd, mae AEF 9 o'r 22 Gyngor wedi cynyddu o safbwynt ariannol.
- 11.3.** Mae ceisio rhagamcau newidiadau yn yr AEF yn y dyfodol yn anodd a bydd llawer yn dibynnu ar berfformiad economi'r DU ar ôl Brexit. Mae Llywodraeth y DU wedi diwygio eu polisi ariannol ac nid yw bellach yn darged i glirio diffyg cyllidebol y DU erbyn 2020 ond, os yw twf economaidd yn is na'r disgwyl, gall hyn arwain at doriadau pellach i gyllideb gyffredinol Llywodraeth Cymru. Bydd y warchodaeth a roddir gan Lywodraeth Cymru i feysydd gwariant eraill o gymharu â Llywodraeth leol hefyd yn cael effaith sylweddol ar lefel y setliad i lywodraeth leol yn y dyfodol.
- 11.4.** Ni chafwyd unrhyw arwydd gan Lywodraeth Cymru ynghylch lefel cyllid yn y dyfodol ac, oherwydd nad yw'r wybodaeth hon ar gael, mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canol yn parhau i dybio na fydd lefel yr AEF yn cynyddu yn ystod y 3 blynedd nesaf.
- 11.5.** Cymerir y bydd chwyddiant a chodiadau cyflog yn cyd-redeg â'i gilydd yn ystod y tair blynedd nesaf a thybir y bydd cynnydd blyneddol o 2%. Disgwylir y bydd galw am wasanaethau yn aros ar yr un lefel ar draws y gwasanaethau ond, fel y gwelwyd yn ystod y 2 flynedd ddiwethaf, efallai bod hyn yn optimistaidd.

- 11.6.** Tybir y bydd y Dreth Gyngor yn parhau i dyfu 5% y flwyddyn. Petai'r cynnydd gwirioneddol yn llai na'r ffigwr hwn, byddai angen arbedion ychwanegol o £0.41m ar gyfer pob 1% o dan y 5%.
- 11.7.** Mae Tabl 8 yn dangos y Cynllun Ariannol Tymor Canol diwygiedig ond cynhelir adolygiad mwy manwl yn ystod y misoedd nesaf a bydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2019.

Tabl 8
Strategaeth Ariannol Tymor Canol 2020/21 – 2022/23

	Cyllideb Arfaethedig 2019/20 £'m	2020/21 £'m	2021/22 £'m	2022/23 £'m
Cyllideb Refeniw Net a ddygwyd ymlaen		135.21	137.18	139.25
Pwysau ar y Gyllideb a Chwyddiant		2.70	2.75	2.79
Cyfraniad at y Balansau Cyffredinol		0.50	0.75	0.75
Cyllideb Diwygiedig	135.21	138.41	140.68	142.79
Cyllid Allanol Cyfun (AEF)	(95.79)	(95.79)	(95.79)	(95.79)
Y Dreth Gyngor	(39.42)	(41.39)	(43.46)	(45.63)
Cyfanswm Cyllid	135.21	(137.18)	(139.25)	(141.42)
Arbedion fydd angen eu gwneud	0.00	1.23	1.43	1.37

12. CASGLIAD

12.1 Mae'n bwysig fod y gyllideb sy'n cael ei gosod am y flwyddyn sydd i ddod yn gyraeddadwy ac yn adlewyrchu'n gywir y gofynion sy'n wynebu gwasanaethau ar hyn o bryd ac am gyfnod y CATC. Mae'r gofyniad hwn yn fwy perthnasol o ystyried bod lefel y cronfeydd wrth gefn wedi gostwng ac na ellir ei ystyried yn ffynhonnell cyllid barhaus pan fydd gorwariant yn y gyllideb a bod lefel y cronfeydd wrth gefn ar gyfer ysgolion hefyd wedi gostwng. Mae hefyd yn angenrheidiol bod y gyllideb yn mynd i'r afael â hyfywedd ariannol tymor hir a chynaliadwyedd y Cyngor ac yn sicrhau bod y Cyngor mewn sefyllfa ariannol gref i ymateb i unrhyw ostyngiadau pellach yn y cyllid gan Lywodraeth Cymru.

12.2 Felly, ym marn broffesiynol y Swyddog Adran 151, mae'n rhaid i'r gyllideb refeniw am 2019/20 gyflawni'r amcanion canlynol :-

- Sicrhau bod yr adnoddau ariannol a ddyrennir i bob gwasanaeth yn ddigonol i gwrdd â'r pwysau cyllidebol cyfredol ac yn cyflawni'r gofyn am y galw am y swyddogaethau statudol y mae rhaid i'r gwasanaethau ddarparu.
- Rhoi sylw i'r pwysau ariannol sylfaenol yn y Gwasanaethau a effeithiwyd fwyaf gan y cynnydd yn y galw am wasanaethau : Addysg, Gwasanaethau Plant a Gwasanaethau Oedolion.
- Osgoi gosod cyllideb sy'n erydu ymhellach cronfeydd wrth gefn y Cyngor, unai drwy ddefnyddio'r cronfeydd wrth gefn i gydbwyso'r gyllideb neu drwy osod cyllideb anghyraeddadwy a fydd, yn y pen draw, yn arwain at orwario at ddiwedd y flwyddyn ariannol 2019/20.
- Gosod lefel y Dreth Gyngor sy'n gymharol ag asesiad Llywodraeth Cymru o le dylid Dreth Gyngor Ynys Môn fod a'i fod yn unol â'r Dreth Gyngor a osodwyd gan awdurdodau arall Cymru o faint a math tebyg.

13. ARGYMHELLION

13.1 Argymhellir i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r gyllideb derfynol arfaethedig fel y nodwyd ym Mharagraff 9 i'r cyfarfod o'r Cyngor llawnar 27 Chwefror 2019.

Ymateb i Gynigion Cyllidebol Cychwynnol y Pwyllgor Gwaith – 2019/20**CYNGOR SIR YNYS MÔN****Ionawr 2019****Dadansoddwr – Alwyn Williams, Dadansoddwr Perfformiad a Busnes****Awdur – Gethin Morgan, Rheolwr Cynllunio Busnes, Rhaglen a Pherfformiad****Pennaeth Gwasanaeth – Carys Edwards, Pennaeth Adnoddau Dynol a Thrawsnewid Corfforaethol****1. Cyflwyniad**

- 1.1. Yn ddiweddar, ymgynghorodd y Cyngor ar gynigion cyllidebol cychwynnol y Pwyllgor Gwaith rhwng 16 Tachwedd a 31 Rhagfyr, 2018. Roedd y cyfnod ymgynghori o 7 wythnos yn canolbwyntio ar oddeutu 15 cynnig.
- 1.2. Deilliodd y cynigion hyn o'r broses gyllideb flynyddol ac ymgynghorwyd arnynt er mwyn casglu barn y cyhoedd a sicrhau y gall y Pwyllgor Gwaith (wrth i'r broses ddirwyn i ben) wneud argymhellion yn seiliedig ar wybodaeth gyflawn. Cawsant eu cyflwyno gan y gwasanaethau yn ystod yr hydref a bu i Aelodau Etholedig o bob grŵp gwleidyddol yn y Cyngor eu herio a chytuno arnynt i bwrpas ymgynghori.
- 1.3. Rhannwyd y cynigion i'r themâu canlynol fel yr amlinellir isod, sef:
 - Dysgu
 - Gwasanaethau Cymdeithasol
 - Lleihau Cyllidebau
 - Bysiau, Parcio ac Adfywio
 - Y Dreth Gyngor
 - Premiymau Treth
 - Syniadau
- 1.4. Ystyriwyd amrywiaeth helaeth o arbedion lle'r oedd yr her a chytundeb fewnol wedi arwain at gynigion oedd yn amrywio o faterion megis cynyddu lefel Treth Gyngor Band 'D' £2.19 yr wythnos, rhoi'r gorau i gasglu clytiau a darparu isafswm statudol o ddarpariaeth feithrin yn unig ar draws yr ynys.
- 1.5. Rhoddwyd cyhoeddusrwydd i'r cynigion hyn mewn nifer o ffyrdd;
 - 1.5.1. Sesiwn friffio i'r wasg leol
 - 1.5.2. Datganiadau ac erthyglau yn y wasg
 - 1.5.3. Cyhoeddwyd y cynigion ar wefan y Cyngor (tudalen gartref)
 - 1.5.4. Defnydd helaeth o'r cyfryngau cymdeithasol – Twitter, Facebook - i hyrwyddo'r cynigion i amrywiaeth ehangach o drigolion

1.5.5.E-byst perthnasol yn tynnu sylw at drafodaethau ar y cynigion ac yn gwahodd trigolion i gymryd rhan

1.5.6.Cyfweliad gan yr Arweinydd ar MônFM yn hyrwyddo'r ymgynghoriad a'i gynnwys

Bwriad pob un o'r sianeli uchod oedd hysbysebu ac ennyn brwdfrydedd dinasyddion a staff i ymgysylltu ac ymateb i'r cynigion cychwynnol.

1.6. Gofynnwyd i ddinasyddion, partneriaid a staff ymateb i'r ymgynghoriad drwy wahanol ddulliau gan gynnwys:

- Arolwg ar-lein ar ein gwefan
- E-bost neu
- Ysgrifennu atom drwy anfon llythyr traddodiadol drwy'r post

1.7. Yn ogystal â'r uchod, cynhaliodd y Cyngor waith ymgysylltu pellach drwy gynnal:

- Sesiwn grŵp ffocws ar gyfer pobl ifanc o ysgolion uwchradd yr Ynys yn Siambr y Cyngor
- Sesiynau gyda cynghorau ysgolion uwchradd yn ogystal a sesiwn gyda'r Clwb Ffermwyr Ifanc yr Ynys a'r Urdd
- Sesiwn a gynhaliwyd yn y Cyngor ar gyfer nifer o'n partneriaid fel yr Heddlu, y Gwasanaeth Tân, Iechyd, Cynghorau Tref a Chymuned, sefydliadau 3ydd Sector ac asiantaethau eraill.
- Sesiwn gyda Phenaethiaid ac Uwch Reolwyr ysgolion yr Ynys
- Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned a gynhaliwyd ar 28 Tachwedd, 2018

Roedd yr ymgynghoriad eleni yn dilyn patrwm tebyg i ddigwyddiadau ymgynghori a gynhaliwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf ond rhoddwyd mwy o bwyslais eleni ar hyrwyddo ymateb electronig drwy wneud defnydd helaeth o'r cyfryngau cymdeithasol.

Yn ogystal â hyn, eleni gofynnwyd am farn ein trigolion ynglŷn â lle y gallwn wneud arbedion pellach neu gynyddu ein hincwm yn y dyfodol er mwyn cau'r bwlch cyllidebol a ragwelir o ganlyniad i'n Cynllun Ariannol Tymor Canol. Bwriad hyn oedd ennyn trafodaeth gyda'n trigolion a'n cymunedau ar y materion dan ystyriaeth.

Rydym wedi derbyn ystod eang o syniadau mewn ymateb i'r ymgynghoriad eleni ac mae'r mwyafrif wedi eu cynnwys yn **Atodiad A** yr adroddiad hwn

Argymhellir bod y Panel Sgriwtini Cyllid yn trafod y syniadau hyn ymhellach fel rhan atodol o'r broses bresennol i weld a oes lle i'w derbyn fel syniadau gwirioneddol y gellir eu datblygu ar gyfer y blynyddoedd sydd i ddod.

2. Canfyddiadau

2.1. Roedd yr ymateb i'r cynigion cyllidebol cychwynnol ar gyfer 19/20 dros gyfnod o 7 wythnos yn gytbwys gyda nifer o sylwadau cadarnhaol a negyddol ynglŷn â'r cynigion amrywiol. Eleni mae cyfradd yr ymatebion wedi cynyddu'n sylweddol a derbyniwyd oddeutu 5,400 o ymatebion yn erbyn 17 o gynigion, sef cyfartaledd o thua 317 ymateb ar gyfer pob cynnig. Mae hyn yn sylweddol uwch na'r ymateb a gafwyd yn y gorffennol ac mae hynny i'w groesawu. Cyflawnwyd hyn drwy ddefnyddio'r sianelau amrywiol a amlinellwyd uchod, gydag ymatebwyr yn defnyddio'r holl ddulliau ymgysylltu oedd ar gael.

- 2.2. Y dull mwyaf llwyddiannus ar gyfer casglu ymatebion eleni oedd yr arolwg ar-lein – ymatebodd dros 95% drwy'r sianel hon ac mae hyn yn gynydd pellach o gymharu â blynyddoedd blaenorol ac efallai ei fod yn dangos unwaith eto fod trigolion yn fwy parod i gymryd rhan drwy ddefnyddio'r dull hwn.
- 2.3. Derbyniwyd ymatebion gan gyrff megis cyngorau tref, cyrff llywodraethu ysgolion, pobl hŷn a phobl anabl, pobl ifanc, athrawon, a thrigolion eraill nad oedd modd eu cynnwys mewn unrhyw grŵp penodol.
- 2.4. Fel yn y gorffennol, rydym wedi llwyddo i fesur lefel 'cyrraedd' ac ymgysylltiad y Cyngor drwy'r cyfryngau cymdeithasol. Drwy hyrwyddo'r ymgynghoriad drwy'r cyfryngau hyn bu inni gyrraedd oddeutu 62,000+ o bobl.
- 2.5. Rhoesom negeseuon am yr ymgynghoriad ar y cyfryngau cymdeithasol nifer o weithiau yn ystod y cyfnod (7 wythnos).
- 2.6. Nid yw'r ffaith ein bod wedi llwyddo i gyrraedd cymaint o bobl yn cadarnhau eu bod wedi ymweld â thudalen yr ymgynghoriad ar y wefan, ond yn ddi-os mae'r ffigyrau'n dangos fod y niferoedd hyn yn ymwybodol o'r ymgynghoriad oedd yn cael ei gynnal.
- 2.7. Yn wir, o'r wybodaeth ddadansoddol sydd gennym, gwelir fod cyrraedd yr ymgyrch farchnata ar y cyfryngau cymdeithasol eleni wedi caniatáu i ni ymgysylltu'n gadarn ag oddeutu 1,300 o unigolion a fu'n ymweld â'r ymgynghoriad ar ein gwefan.
- 2.8. Mae'r ffigwr hwn yn cael ei ategu gan y niferoedd a ymwelodd â'n safle we gorfforaethol yn ystod y cyfnod 7 wythnos hwn, a tharddiad daearyddol yr unigolion hynny a ymwelodd â'r arolwg o wledydd megis -

2.8.1. Unol Daleithiau America

2.8.2. Iwerddon

2.8.3. Awstria

2.8.4. India

2.8.5. Yr Iseldiroedd

2.8.6. Canada

2.8.7. Yr Almaen

- 2.9. Serch hynny, roedd mwyafrif yr ymweliadau â'n gwefan gan unigolion o'r Deyrnas Unedig (tua 94%).

3. Canlyniadau'r Ymgynghoriad

- 3.1. Yn debyg i'r llynedd, mae canlyniadau'r ymgynghoriad eleni wedi bod yn gytbwys ar y cyfan, gyda safbwyntiau o blaid ac yn erbyn nifer o gynigion. Amlygwyd barn glir ynglŷn â meysydd penodol o ganlyniad i'r ymgynghoriad eleni. Amlygir y meysydd hynny fel rhan o'r adroddiad hwn (gweler isod).
- 3.2. Mae gweddill yr adroddiad yn rhoi sylw i'r ymatebion ffurfiol a dderbyniwyd drwy'r gwahanol ddulliau a nodwyd yn 1.6 a 1.7 uchod. Caiff ei lunio i roi sylw i / ddilyn y pynciau / themâu perthnasol a nodir ar ddechrau'r adroddiad hwn.

3.3. **Pwynt i'w nodi** – yn erbyn y cynigion sy'n dilyn, nodir % yr ymatebion i'r cwestiynau caeedig a ofynnwyd fel rhan o'r arolwg ac yn dilyn hynny rhoddir sylwebaeth ar y sylwadau a gyflwynwyd ynghylch y cynigion hynny.

3.4. **Dysgu.** Roedd 4 o gynigion i'w hystyried fel rhan o'r ymgynghoriad -

- Dim ond prynu'r lleiafswm statudol o ddarpariaeth feithrin h.y. dau dymor yn hytrach na thri
 - o **37% cytuno / 63% anghytuno**
- Darparu setliad ariannol i ysgolion sy'n is na chost lawn yr holl bwysau sydd ar y gyllideb a wynebair gan ysgolion yn 2019/20
 - o **15% cytuno / 85% anghytuno**
- Cynyddu cost prydau ysgol 20c (cynradd ac uwchradd) –
 - o **64% cytuno / 36% anghytuno**
- Symud i fodel cymorthyddion mewn dalgylchoedd ysgol uwchradd gan wneud defnydd mwy effeithiol o staff.
 - o **49% cytuno / 51% anghytuno**

Cyfanswm gwerth y 4 cynnig uchod oedd - £1,977,000.

3.4.1. Mae'n ymddangos bod unigolion a ymatebodd i'r cwestiynau hyn yn anghytuno â mwyafrif y cynigion ond dengys y dystiolaeth fod y gwrthwynebiad mwyaf i'r cynnig i ddarparu setliad ariannol i ysgolion sy'n is na'r costau a ragwelir. Dim ond y cynnig i gynyddu cost prydau ysgol i groesawyd gan bron i ddwy ran o dair o'r ymatebwyr.

3.4.2. Yn ogystal â'r casgliadau uchod, derbyniwyd nifer o sylwadau (68), oedd yn nodi safbwyntiau cryf. Tra nad oedd y safbwyntiau hyn bob amser yn gysylltiedig â'r cynigion eu hunain, roedd y mwyafrif, os nad y cyfan o'r sylwadau, yn erbyn y cynigion yn hytrach nac yn cefnogi'r cynigion i wneud arbedion.

3.4.3. Er enghraifft, mae rhai yn siarad am ddiffyg cyfrifoldeb rhieni i addysgu eu plant, tra bod eraill yn siarad am yr angen parhaus i resymoli ysgolion a gwerthu adeiladau gwag er mwyn gwneud y mwyaf o adnoddau. Nodwyd fod angen cyflymu'r broses o foderneiddio ysgolion. Mae gan eraill farn bendant na ddylid gwneud unrhyw doriadau o gwbl i'r gwasanaeth addysg gan fod hyn gyfystyr ag addysgu ein dyfodol a byddai gweithredu'r fath gamau yn ateb tymor byr fyddai yn ddiamheuaeth yn rhoi pwysau ychwanegol ar staff addysgu.

3.4.4. Yn yr un modd, mae rhai sylwadau'n adlewyrchu'r teimlad y dylai'r Cyngor glustnodi unrhyw adnoddau ychwanegol a ddyrennir gan Lywodraeth Cymru drwy'r broses gosod cyllideb neu unrhyw gynnydd gan yr Awdurdod yn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwasanaeth Addysg ac yn arbennig darpariaeth ysgolion er mwyn helpu cyllidebau ysgolion.

3.4.5. Mae ymatebion gan Gynghorau Ysgol, Urdd a Clwb Ffermwyr Ifanc hefyd yn mynegi pryder ac nid ydynt yn cefnogi'r cynigion hyn e.e. Roedd ymateb Cyngor Ysgol Bodedern yn mynegi ei safbwynt yn bendant iawn -

- 3.4.5.1. cynyddu'r Dreth Gyngor
- 3.4.5.2. peidio torri cyllidebau ysgolion
- 3.4.5.3. edrych ar feysydd eraill megis rheoli gwastraff er mwyn gwneud arbedion

3.4.6. Nododd y Fforwm Cyngorau Tref a Chymuned y byddai torri cyllideb ysgolion a gwasanaethau plant yn arwain at arbedion ffug ac y dylai'r Cyngor ystyried cynyddu'r Dreth Gyngor yn hytrach na gwneud toriadau o'r fath.

3.4.7. Felly, i gloi ar y cynigion i wneud arbedion mewn perthynas ag ysgolion a'u costau cysylltiedig, ymddengys bod gwahaniaeth barn amlwg gyda'r mwyafrif yn erbyn gwneud arbedion o'r fath ac eraill o'u plaid. Mae'r drafodaeth uchod yn amlygu rhai o'r tensiynau.

3.5. **Gwasanaethau Cymdeithasol** – Roedd 3 chynnig yn cael eu gwneud ar gyfer Gofal Cymdeithasol, fel a ganlyn -

- Lleihau'r galw am wasanaethau gofal cartref a gwasanaethau byw â chymorth
 - o **22% cytuno / 78% anghytuno**
- Cynyddu nifer y cleientiaid sy'n trefnu eu gofal eu hunain drwy'r broses taliadau uniongyrchol a chynyddu cost safonol y gofal a geir mewn cartrefi preswyl sy'n cael eu rhedeg gan y Cyngor er mwyn adlewyrchu'n agosach y gost o ddarparu'r gwasanaeth.
 - o **47% cytuno / 53% anghytuno**
- Lleihau'r galw am leoliadau preswyl a nyrsio drwy barhau gyda'n gwaith i hybu annibyniaeth yn y gymuned
 - o **64% cytuno – 36% anghytuno**

Cyfanswm gwerth y 3 chynnig oedd - £255,000

3.5.1. Derbyniwyd 22 o sylwadau ychwanegol ac mae'r ymatebion yn amrywio o rai sy'n cydnabod bod annibyniaeth yn y gymuned yn ddibynnol ar gymorth hefyd a'r angen i ofalu na fyddai unrhyw doriad yn rhoi gormod o bwysau ar weithwyr cymunedol.

3.5.2. Mae eraill yn nodi bod angen i deuluoedd 'gymryd mwy o gyfrifoldeb am eu hanwyliaid' sydd unwaith eto yn cyd-fynd â'r ymgyrch i alluogi pobl i fod mor annibynnol â phosib wrth heneiddio.

3.5.3. Yn ogystal, roedd cydnabyddiaeth fod anghenion gofal yn fwy cymhleth wrth i bobl fyw'n hirach, a dylai'r Cyngor ddatblygu rôl a statws gofalwyr cyflogedig a darparu strwythur gyrfa sy'n adlewyrchu pwysigrwydd eu gwaith a'u cyfrifoldebau.

3.5.4. Mae rhai yn cwestiynu a oes modd gwireddu'r hyn a gynigiwyd mewn gwirionedd h.y. os yw person angen y gwasanaethau hyn, nid oes dewis arall. A yw lleihau'r galw yn bosibl rwydd gwirioneddol a drwy anelu i wneud hynny a oes risg y byddwn yn cynyddu'r costau mewn gwirionedd gan mai gofal cartref o ansawdd uchel yw'r amddiffyniad cyntaf yn y gymuned i atal problemau rhag dwysáu. Nododd rhai bod gwir angen buddsoddi mewn darpariaeth o ansawdd uchel yn y gymuned er mwyn cefnogi'r agenda.

3.5.5. Cwestiynir hefyd a ddylai lleoliadau nyrsio fod yn un o'r materion i'w hystyried fel rhan o'r ymgynghoriad hwn ac efallai y byddai'n gweddu'n well i ymgynghoriad gan y GIG.

3.5.6. Yn olaf, mewn perthynas â rhan hon yr ymgynghoriad, nodir y ffaith bod ystadegau'n dangos fod pobl yn byw yn hirach ac mae rhai yn datgan y dylid cynnal, neu hyd yn oed gynyddu'r gyllideb hon, gan y bydd galw parhaus amdani.

3.6. Lleihau Cyllidebau – Roedd 2 o gynigion o dan y thema hon

- Lleihau neu ddileu'r llinellau cyllidebol canlynol -

Talnet (cyllideb prynu llyfrau ar gyfer llyfrgelloedd) / Melin Llynnon (cyllideb farchnata) / Carchar a Llys Biwmares (cyllideb farchnata) / Llwybr yr Arfordir / Strwythurau a Thraffig / Morol (baneri glas) / Cyfleusterau awyr agored yn dilyn trosglwyddo asedau i'r gymuned / caffael corfforaethol / cyllideb hyfforddi ar gyfer lleoliadau dros yr haf / twristiaeth a chefn gwlad

o **38% cytuno / 62% anghytuno**

- Rhoi'r gorau i ddarparu'r gwasanaeth casglu clytiau

o **55% cytuno / 45% anghytuno**

3.6.1. Cyfanswm gwerth y cynigion hyn oedd £188,000

3.6.2. Derbyniwyd 38 o sylwadau yn gysylltiedig â'r cynigion hyn ac roeddent yn amrywio o bobl oedd yn anhapus ynglŷn â'r ffaith ein bod wedi ymgynghori ar nifer o'r cynigion gyda'i gilydd ac o ganlyniad nid oedd modd cael dealltwriaeth lawn o'r sefyllfa ariannol, a rhai oedd yn anghytuno'n chwyrn ag unrhyw ostyngiad yn y ddarpariaeth Llyfrgelloedd (Talnet – cyllideb prynu llyfrau ar gyfer llyfrgelloedd).

3.6.3. Yn wir, ymddengys bod y gwasanaeth Llyfrgell yn uchel ei barch ymysg ychydig o ymatebwyr sydd o'r farn y dylid eu cadw fel hybiau cymunedol posib i'r dyfodol.

3.6.4. Mae eraill yn nodi bod yr atebion hyn yn rhai da a bod lle i ganoli marchnata ymhellach, ac i wasanaethau wneud mwy o ddefnydd o staff cyfathrebu corfforaethol.

3.6.5. Mae'r rhai sydd yn gwrthwynebu'r cynnig i roi'r gorau i gasglu clytiau wedi mynegi eu pryder yn ddiamheuol gan eu bod yn nodi fod y gwasanaeth hwn yn angenrheidiol ac os yw'r gwasanaeth yn cael ei ddileu yna byddai'n rhaid adolygu'r casgliadau biniau du a chyflwyno casgliadau mwy aml na'r casgliadau bob 3 wythnos presennol.

3.6.6. Mae un yn gofyn pan nad yw Oriel Ynys Môn yn cael ei chynnig fel eitem i'w dileu o dan 1 ac mae eraill yn tynnu sylw at ba mor bwysig yw twristiaeth i'r ynys a nodir eu pryderon i'r cynnig i dorri gweithgareddau yn gysylltiedig â thwristiaeth mewn cyfnod sensitif i'r economi dan gysgod Brexit.

3.6.7. I gloi'r maes hwn felly, mae'r cwestiynau a nodir dan 3.6 yn nodi safbwynt yn erbyn y toriadau arfaethedig ac mae'r drafodaeth uchod yn rhoi blas o safbwyntiau'r rhai hynny sy'n anghytuno â'r cynigion.

3.7. Bysiau, Parcio ac Adfywio yw'r thema nesaf sydd yn cynnwys 3 o gynigion –

- Lleihau capasiti o fewn y Swyddogaeth Adfywio

o **Cytuno 64% / Anghytuno 36%**

- Cynnydd o £20 yng nghost tocyn parcio blynyddol er mwyn creu mwy o incwm
 - o **Cytuno 75% / Anghytuno 25%**
- Gwireddu arbedion o fewn y gwasanaethau bysus drwy roi'r gorau i'r teithiau canlynol
 - o 50b Amlwch i Langefnï (gwasanaeth 32 ar fore Sadwrn)
 - o 63a - Gwasanaeth 63 sy'n teithio o Amlwch i Lannerchymedd i Fangor drwy Frynteg ar bnawn Sadwrn
 - o 43a - Gwasanaeth 43 dyddiol sy'n gwasanaethu stadau ac ardaloedd preswyl ym Mhorthaethwy a Llanfairpwll ynghyd â darparu gwasanaeth rhwng Caernarfon a Llangefni
 - o **Cytuno 70% / Anghytuno 30%**

3.7.1. Mae'r cynigion hyn yn wahanol i'r meysydd eraill yr ymgynghorwyd arnynt ac mae cefnogaeth ddigamsyniol i'r arbedion a nodwyd.

3.7.2. Wedi nodi hynny, mae'n bwysig hefyd tynnu sylw'r pwyllgor at y ffaith fod y Cyngor wedi derbyn deiseb yn gwrthwynebu dileu'r gwasanaeth bws 43a sy'n gwasanaethu Porthaethwy a Llanfairpwll. Mae 229 o unigolion o Borthaethwy a Llanfairpwll wedi llofnodi'r ddeiseb hon (nodir y geiriad yn atodiad B).

3.7.3. O'r sylwadau eraill (cyfanswm o 22) mae neges gyson ynglŷn â'r angen i adolygu mwy o wasanaethau bws ar draws yr ynys ond rhaid cadw mewn cof bod rhai pobl yn dibynnu ar rai o'r gwasanaethau hyn er mwyn teithio a bod angen rhoi ystyriaeth bellach i hyn hefyd o safbwynt model cynaliadwy.

3.7.4. Mae tensiynau rhwng rhai ymatebwyr sydd yn gweld yr angen i gynyddu cost tocynnau parcio ymhellach tra bod eraill o'r farn y dylai'r Cyngor wneud mwy i gynyddu'r ddarpariaeth parcio am ddim ar draws yr ynys, ond yn fwyaf penodol yng nghanol trefi.

3.7.5. Yn ddi-os, mae'r maes hwn yn wahanol i'r meysydd eraill a heblaw am y ddeiseb a dderbyniwyd, mae'r rhan fwyaf o ymatebwyr yn cytuno gyda'r cynigion y cyfeiriwyd atynt.

3.8. **Y Dreth Gyngor** – nid oedd y cynigion ar gyfer ymgynghori eleni yn rhoi ffigyrau yn ôl % ond yn hytrach yn defnyddio ffigyrau ariannol gan y rhagwelwyd y byddai hynny'n dangos yn gliriach i ymatebwyr beth fyddai'r effaith o ddydd i ddydd. Roedd y cwestiynau a ofynnwyd fel a ganlyn -

- Fyddai ymatebwyr yn hapus i dalu ar gyfartaledd (eiddo Band D) £2.19 yn ychwanegol ar eich Treth Gyngor er mwyn gwarchod gwasanaethau allweddol statudol y Cyngor ac er mwyn ein galluogi i ymdopi â'r pwysau a'r galw cynyddol am wasanaethau ar yr ynys
 - o Cytuno 43% (66 o ymatebwyr) / Anghytuno 57% (89 o ymatebwyr)
- Os na, ticiwch pa gynnydd wythnosol yn y dreth gyngor y byddech yn hapus i'w dalu (dewiswch un bocs yn unig) -

Cynnig	% ymateb	Nifer o ymatebwyr
£1.97 ychwanegol yr wythnos	5%	4
£1.75 ychwanegol yr wythnos	3%	2
£1.53 ychwanegol yr wythnos	9%	7
£1.32 ychwanegol yr wythnos	5%	4
£1.10 ychwanegol yr wythnos	77%	58

3.8.1. Yr hyn y mae'r uchod yn ei ddangos yw nad oedd talu £2.19 ychwanegol yr wythnos o Dreth Gyngor yn cael ei wrthwynebu i'r un graddau a rhai o'r cynigion eraill a gyflwynwyd yn ystod yr ymgynghoriad eleni.

3.8.2. O'r rhai oedd yn gwrthwynebu hynny, ymddengys mai'r opsiwn a ffafrir o ran cynyddu'r Dreth Gyngor yw'r cynnydd lleiaf a gynigiwyd, sef cynnydd o £1.10 yr wythnos.

3.8.3. Derbyniwyd 58 o sylwadau ynglŷn â'r cynnig hwn a gellir crynhoi'r gwahanol safbwyntiau fel a ganlyn.

3.8.4. Roedd mwyafrif y sylwadau a dderbyniwyd yn erbyn codi'r Dreth Gyngor. Yn wir, thema gyson a amlygwyd yn y sylwadau yw nad oedd y trigolion a ymatebodd yn deall pam ddylid gofyn iddynt dalu mwy o Dreth Gyngor pan fod y gwasanaethau y maent yn eu derbyn yn lleihau. Roedd nifer yn nodi petai'r dreth gyngor yn codi yna byddai disgwyl i wasanaethau wella ac y dylid dileu'r cynigion eraill a gyflwynwyd fel rhan o'r ymgynghoriad hwn. Cafwyd beirniadaeth hefyd bod Ynys Môn yn cymharu ei hun gydag awdurdodau eraill mewn perthynas â'r dreth gyngor a nodwyd bod hynny'n wallus oherwydd bod cyfartaledd cyflog yn is ar yr ynys a'r boblogaeth yn llai.

3.8.5. Roedd un neu ddau o'r ymatebwyr yn beirniadu'r ffaith na chafodd canrannau (%) eu nodi yn yr ymgynghoriad ac nad oedd defnyddio termau ariannol (£oedd) yn rhoi darlun llawn.

3.8.6. Wedi dweud hynny, roedd 9 o'r 50 ymatebydd a gyflwynodd sylwadau yn cytuno i gynyddu'r dreth gyngor a'r thema gyffredin yn yr ymatebion hynny oedd petai'r dreth gyngor yn cynyddu y dylai'r cyfan o'r arian ychwanegol gael ei ddefnyddio i leihau'r toriad i ysgolion, neu hyd yn oed glustnodi'r cyfan er budd addysg ac ysgolion.

3.8.7. Er bod gwrthwynebiad i gynyddu'r Dreth Gyngor yn amlwg ar y cyfan, roedd rhai yn teimlo fod angen y cynnydd ac y dylai'r Cyngor wneud hynny.

3.9. Y Dreth Gyngor - Premiymau

3.9.1. Ymatebodd bron i 1,000 o bobl i'r arolwg a derbyniodd yr arolwg hwn lawer iawn mwy o ymatebion na'r cynigion cyllidebol eraill.

3.9.2. Roedd 70% o'r rhai a ymatebodd wedi cynnwys sylwadau ychwanegol hefyd er mwyn cefnogi eu hachos.

3.9.3. Fodd bynnag, nid oedd nifer o'r sylwadau yn deall y gwahaniaeth rhwng tŷ gwag tymor hir ac ail gartref sydd yn wag am gyfnodau hir yn ystod y flwyddyn. Roedd hyn yn peri rhai anawsterau wrth ddadansoddi'r data er bod nifer o'r themâu'n debyg.

3.9.4. Isod rhoddir dadansoddiad o'r ddau gwestiwn a ofynnwyd ynghyd â'r themâu a amlygwyd yn yr ymatebion:

- **Ydych chi'n meddwl y dylem gynyddu'r Premiwm Treth Gyngor ar eiddo gwag tymor hir o 25% i 100%?**

3.9.5. Cafwyd 979 o ymatebion i'r cwestiwn hwn yn yr arolwg.

3.9.5.1. Nid yw 56% yn cytuno i gynydd o 100%

3.9.5.2. Mae 44% yn cytuno.

3.9.6. O'r 979 o ymatebion cafwyd 678 o sylwadau ychwanegol, ond nid oedd pob un ohonynt yn ymwneud ag eiddo gwag ond ag ail gartrefi yn bennaf.

3.9.7. Mae themâu yn y sylwadau yn erbyn y premiwm ar dai gwag yn cynnwys:

3.9.7.1. Nid yw Tai Gwag yn defnyddio cymaint o Wasanaethau'r Cyngor

3.9.7.2. Bydd arian sy'n cael ei ddefnyddio i adnewyddu tai gwag yn cael ei golli ac o ganlyniad byddant yn wag am gyfnod hirach

3.9.7.3. Mae'n anodd gwerthu rhai tai gwag

3.9.7.4. Cartrefi wedi bod yn y teulu ers cenedlaethau

3.9.7.5. Caledi Ariannol

3.9.7.6. Cael eu gorfodi i werthu

3.9.8. Mae themâu o blaid y premiwm ar dai gwag yn cynnwys:

3.9.8.1. Mae cynnydd yn golygu bod tai gwag yn dod yn ôl i ddefnydd

3.9.8.2. Cynnydd graddol dros gyfnod o amser e.e. Blwyddyn 1 – 50%, Blwyddyn 2 – 75%...

3.9.8.3. Cynyddu'r premiwm ar gyfer tai gwag cyfnod hir yn unig, e.e. dros 2 flynedd

3.9.8.4. Cynnig cynllun i leihau nifer y tai gwag

3.9.8.5. Cynllun pryniant gorfodol ar gyfer tai gwag tymor hir

- **Ydych chi'n meddwl y dylem gynyddu'r Premiwm Treth Gyngor ar Ail Gartrefi o 25% i 35%?**

3.10. Cafwyd 992 o ymatebion i'r cwestiwn hwn yn yr arolwg.

3.10.1. Nid yw 83% yn cytuno â'r cynnydd

3.10.2. Mae 17% yn cytuno

3.11 O'r 992 o ymatebion derbyniwyd 689 o sylwadau ychwanegol er, yn yr un modd â'r uchod, nid oedd yr holl sylwadau'n ymwneud â phremiymau'r dreth gyngor ar ail gartrefi.

3.11.1 Mae'r themâu o fewn y sylwadau yn erbyn cynyddu'r premiwm ar ail gartrefi yn cynnwys:

- 3.12 Mae'r safbwyntiau hyn hefyd yn cael eu cyfarch yn oddeutu 50 o e-byst a dderbyniwyd ar y mater. Mae'r rhai sydd wedi cysylltu a'r Cyngor drwy'r ffordd yma wedi mynegi eu anfodlonrwydd llwyr gyda'r fath gynnig ac maent yn hollol wrthwynebus iddo.
- 3.13 Mae'r cwmwl geiriau isod (Darlun 1) yn rhoi crynodeb o'r sylwadau. Mae'r geiriau mwyaf yn cael eu trafod yn fwy aml a'r geiriau lleiaf yn llai aml.

Discrimination

Short Sighted

Forced to Sell-up

Economic Benefits Lost

Retirement Home

Past down Family Home

Financial Hardship

Holiday Homes

Increase Council Tax further than 35%

Result in Empty Homes for Longer

Should Pay less not more

Difficult to sell

Tourism

Compulsory Purchase

4 Casgliad Terfynol

- 4.1 I gloi felly, o'r ymatebion i'r mathau o arbedion a gynigir mewn perthynas â chyllideb 2019/20, ymddengys fod cydbwysedd amlwg, gyda rhai ymatebwyr yn erbyn a rhai o blaid. Mae'r uchod yn amlygu rhai o'r tensiynau hyn ac yn nodi'r meysydd mwyaf cynhennus (ymatebion dros 70%) lle mae cryn anghytundeb gyda'r cynigion. Y meysydd hynny yw:

4.1.1.1 *Y Dreth Gyngor – Premiymau ar 2^{ail} Gartrefi*

4.1.1.2 *Toriadau i gyllidebau ysgolion, a*

4.1.1.3 *Gwneud arbedion drwy leihau'r galw am ofal cartref a gwasanaethau byw â chymorth*

- 4.1.2 Nodir hefyd fod y gyfradd ymateb i'r ymgynghoriad eleni yn llawer uwch nag yn y gorffennol a chynigir fod gwerthusiad llawn o broses ymgynghori eleni yn cael ei chynnal er mwyn dysgu gwersi a darparu sylfaen gadarn er mwyn gwella eto flwyddyn nesa'.

4.1.3 Ar sail y casgliadau hyn, argymhellir bod -

4.1.3.1 y Pwyllgor Sgriwtini a'r Pwyllgor Gwaith yn ystyried yr ymateb fel rhan o'u trafodaethau cyn gwneud argymhellion terfynol

4.1.3.2 Panel Cyllid y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ystyried ymhellach y meysydd ar gyfer gwneud arbedion a argymhellwyd gan ein dinasyddion (Atodiad A) fel rhan gyntaf y broses ar gyfer gosod cyllideb 2020/21.

1. Gwasanaeth Biniau

- Stopio gwasanaeth casglu biniau gwyrdd rhwng Hydref a Mawrth.
- Stopio gwasanaeth casglu biniau gwyrdd yn gyfan gwbl.
- Lleihau casgliadau bin gwyrdd a du i fod yn fisol.
- Biniau ailgylchu mawr (gwahanol liwiau ar gyfer deunydd ailgylchu gwahanol) i gael eu casglu yn fisol – annog pobl i ailgylchu mwy a lleihau gwastraff er mwyn i'r bin du gael ei gasglu yn fisol hefyd.

2. Llyfrgelloedd

- Cau llyfrgelloedd sydd ddim yn cael eu defnyddio llawer.
- Canoli llyfrgelloedd neu ddefnyddio ac uno gyda llyfrgelloedd yr Ysgolion Uwchradd.
- Cynnal gweithgareddau i blant yn y llyfrgelloedd a chodi taliad bach.
- Codi ffi mynediad i Oriel Môn.

3. Ysgolion

- Cau ysgolion i blant am 1pm bob dydd Gwener. Bydd hyn yn galluogi athrawon i gymryd eu 10% o amser digyswllt yr un pryd - hyrwyddo cydweithio a lleihau costau staffio craidd (h.y. costau athrawon cyflenwi ar gyfer y 10%).
- Opsiwn hefyd o leihau costau staffio eraill yn ystod y cyfnod – mewn ysgolion mawr gall hyn arbed dros £100,000 y flwyddyn.
- Cynyddu cost cinio ysgol – ond, mae angen sicrhau prydau ysgol o ansawdd gwell i wneud hyn. (o £2.40 i £3.00).
- 4.5 diwrnod yr wythnos i ysgolion?
- Gwresogydd ymlaen drwy'r adeg yn yr ysgol - methu ei reoli. Dim ond botwm ymlaen/diffodd.
- Codi dirwy ar ffurf trwydded ar rieni sydd yn bysio eu plant i ysgolion cynradd tu allan i ddalgylchoedd priodol eu preswylfa.
- Codi tâl ar bob disgybl i dalu am fws i'r uwchradd.

4. Trafnidiaeth Gyhoeddus

- Cyfuno'r gwasanaeth bws 62 a 61 i gysylltu Bangor a Chaergybi gyda lleoliadau megis Cemaes a Cemlyn.
- Adolygu'r systemau bysus – lleihau / uno teithiau.

5. Twristiaeth

- Codi proffil twristiaeth ar yr Ynys – rhaid buddsoddi er mwyn gwneud arian.
- Ynys Môn yn colli cyfle i hyrwyddo'r holl ddiwylliant a chwedloniaeth sy'n bodoli yma.
- Codi toll ar ymwelwyr i groesi'r pontydd wrth iddynt ddod i'r Ynys.
- Datblygu twristiaeth – gan gynnwys canolfan twristiaeth.

6. Codi Treth

- Codi treth o 10%.
- Codi treth i fod yn gyfartal a Gwynedd.
- Codi treth ychwanegol fwy ar dai sydd yn cael eu prynu fel tai gwyliau personol – ni ddylid cosbi pobl leol sydd yn prynu ail dŷ ar gyfer incwm drwy ei logi.
- Codi premiwm ail gartrefi / tai haf i 100%.

7. Awgrymiadau Staffio

- Diswyddo staff
- Ail-strwythuro mewnol
- Stopio hysbysebu swyddi.
- Pwyllgor Gwaith yn rhy fawr – angen lleihau.
- Edrych ar swyddi ‘rheolaeth ganol’ i fyny yn yr holl adrannau – oes angen cymaint o swyddogion?
- Ddim angen y ddwy brif weithredwraig gynorthwyol.
- Lleihau’r defnydd o ‘ymgynghorwyr’ a rhoi’r cyfrifoldeb ar swyddogion sydd â’r un cymwysterau.

8. Cyflogi

- Lleihau cyflogau staff
- Toriadau cyflog staff sydd dros £40,000.
- Stopio talu ‘goramser’ a ‘bonuses’ i staff

9. Taliadau Parcio

- Codi tâl ar staff am barcio eu ceir – yn y swyddfeydd.
- Codi £200 (yn ddibynnol ar raddfa cyflog) y flwyddyn ar bawb sy’n parcio mewn mannau'r Cyngor (cynnwys swyddfeydd ac ysgolion) – i gael ei dynnu gan yr adran gyflogau.

10. Lleihau Cynghorwyr

- Ddim angen 30 o aelodau i gynrychioli ynys mor fach.
- Adolygu'r niferoedd o gynghorwyr fesul ardal (2 yn ddigonol)
- Lleihau treuliau ar eu cyfer.
- Lleihau gwariant ar gynghorwyr – fel prynu i-pads.
- Lleihau cyflog cynghorwyr lleol.

Arbedion Cyllideb Refeniw i'w Gweithredu yn 2019 / 20					Atodiad 3
Gwasanaeth	Cyllideb	Cynnig ar gyfer Arbedion	Cyfeirnod yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb	Arbedion i'w Gweithredu £	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Cludiant Cyhoeddus	Gwneud arbedion o fewn y gwasanaeth bysus drwy roi gorau i'r teithiau isod nad oes llawer yn gwneud defnydd ohonynt - 50b - 07.13 rhwng Amlwch a Llangefni (gwasanaeth 32) ar foreau Sadwrn 63a - 63 Gwasanaeth sy'n teithio o Amlwch i Lanerchmynedd i Fangor (drwy Frynteg) ar brynhawniau Sadwrn 43a - Gwasanaeth dyddiol sy'n darparu ar gyfer stadau ac ardaloedd preswyl ym Mhorthaethwy a Llanfairpwll ynghyd â gwasanaeth rhwng Caernarfon a Llangefni	EA 1	133	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Parcio Ceir	Cynnydd o £20 ym mhris y tocyn parcio blyneddol er mwyn gwneud mwy o incwm	Dim Angen	8	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Cludiant	Adolygu dyfodol yr holl hebryngwyr croesfannau ysgol	EA 2	58	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Cynnal a Chadw	Lleihau'r cyllidebau ar gyfer cynnal a chadw'r Llwybr Arfordirol, Strwythurau a Thraffig	Dim Angen	15	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Cynnal a Chadw	Lleihau'r cyllidebau ar gyfer Cynnal a Chadw Goleuadau Stryd yn sgil gosod mwy o oleuadau stryd LED	Dim Angen	42	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Cynnal a Chadw	Rhoi'r gorau i ddefnyddio'r ychwanegolyn 'safecote' ar gyfer graeanu	Dim Angen	25	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd – Cynnal a Chadw	Cynyddu'r gyllideb incwm gwaith stryd i prifat adlewyrchu'r lefel gyfredol o incwm a dderbyniwyd	Dim Angen	100	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Gwastraff	Trosglwyddo'r cyfrifoldeb am doiledau cyhoeddus penodol i'r cymunedau	Dim Angen	10	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Priffyrdd - Fflyd	Defnydd cynyddol o geir LPG a thrydan	Dim Angen	40	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Eiddo – Unedau Diwydiannol	Incwm ychwanegol o unedau diwydiannol newydd	Dim Angen	14	
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Eiddo – Gweinyddu	Ailstrwythuro'r Tîm Rheoli Eiddo	Dim Angen	85	

Arbedion Cyllideb Refeniw i'w Gweithredu yn 2019 / 20

Gwasanaeth	Cyllideb	Cynnig ar gyfer Arbedion	Cyfeirnod yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb	Arbedion i'w Gweithredu £
Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Eiddo – Adeiladau Cyhoeddus	Arbedion ar gyllidebau ynni yn dilyn buddsoddiad cyfalaf	Dim Angen	30
Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Eiddo – Adeiladau Cyhoeddus	Rhesymoli rheolaeth y staff glanhau	Dim Angen	20
Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Eiddo – Adeiladau Cyhoeddus	Lleihau costau adeiladau / costau rhedeg yn dilyn cael gwared ar Neuadd y Sir, Llangefni	Dim Angen	20
Cyfanswm ar gyfer Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo				600
Gwasanaethau Oedolion	Yr Henoed	Gostwng y galw am leoliadau preswyl a nyrsio gan 2.5% y flwyddyn	EA 3	111
Gwasanaethau Oedolion	Yr Henoed	Gostwng y galw am wasanaethau gofal cartref gan 53 awr yr wythnos	EA 3	46
Gwasanaethau Oedolion	Iechyd Meddwl / Anableddau Corfforol	Gostwng y galw am wasanaeth byw â chymorth gan 50 awr yr wythnos	EA 3	38
Gwasanaethau Oedolion	Anableddau Corfforol	Cynyddu nifer y cleientiaid sydd yn defnyddio taliadau uniongyrchol gan 10 cleient y flwyddyn	Dim Angen	30
Gwasanaethau Oedolion	Yr Henoed	Cynyddu cost safonol y gofal a ddarperir yng nghartrefi'r Cyngor er mwyn adlewyrchu'n agosach y gost o ddarparu'r gwasanaeth	Dim Angen	30
Gwasanaethau Oedolion	Iechyd Meddwl / Anableddau Corfforol	Cychwyn codi'r hyn a ganiateir yn statudol ar gyfer yr holl oedolion sy'n gleientiaid a hynny'n gyson ar draws pob oedran ac anabledd	Dim Angen	250
Gwasanaethau Oedolion	Uned Ddarparu	Arbediad blwyddyn lawn yn dilyn cau Plas Penlan	Dim Angen	70
Gwasanaethau Oedolion	Yr Henoed	Allanoli mwy o becynnau gofal cartref i ddarparwyr preifat	Dim Angen	11
Cyfanswm ar gyfer Gwasanaethau Oedolion				586
Dysgu a Diwylliant	Llyfrgelloedd	Lleihau'r gronfa ar gyfer prynu llyfrau	Dim Angen	20
Dysgu a Diwylliant	Llyfrgelloedd	Gwneud i ffwrdd â'r gyllideb sydd ddim yn cael ei defnyddio – Talnet	Dim Angen	20
Dysgu a Diwylliant	Ysgolion	Darparu setliad ariannol i ysgolion sy'n is na'r gost lawn o'r holl bwysau cyllidebol y mae ysgolion yn eu hwynebu yn 2019/20	EA 4	626

Arbedion Cyllideb Refeniw i'w Gweithredu yn 2019 / 20					Atodiad 3
Gwasanaeth	Cyllideb	Cynnig ar gyfer Arbedion	Cyfeirnod yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb	Arbedion i'w Gweithredu £	
Dysgu a Diwylliant	Addysg	Dim ond prynu'r isafswm statudol o ddarpariaeth feithrin gan sefydliadau meithrin	EA 5	89	
Dysgu a Diwylliant	Addysg	Adolygu'r modd darperir gwasanaethau integredig er mwyn gwneud defnydd mwy effeithlon o adnoddau	Dim Angen	106	
Dysgu a Diwylliant	Diwylliant	Dileu'r cyllidebau marchnata ar gyfer Melin Llynnon, Carchar Biwmares ac Ynys Lawd – dim eu hangen mwyach	Dim Angen	15	
Dysgu a Diwylliant	Y Gwasanaeth Ieuenctid	Cau 1 clwb a lleihau nifer yr wythnosau y mae clybiau eraill ar agor a pheidio â thalu mwyach i blant weithio yn y Bar Coffi yng Nghlwb Jesse Hughes	Dim Angen	10	
Dysgu a Diwylliant	Diwylliant	Ailstrwythuro Staff	Dim Angen	36	
Dysgu a Diwylliant	Diwylliant	Lleihau'r gyllideb Grantiau ar gyfer y Celfyddydau er mwyn adlewyrchu'r swm gwirioneddol sydd ei angen	Dim Angen	15	
Dysgu a Diwylliant	Diwylliant	Cynyddu'r gyllideb incwm ar gyfer Oriel Ynys Môn er mwyn adlewyrchu'r perfformiad cyfredol	Dim Angen	30	
Cyfanswm ar gyfer Dysgu a Diwylliant				967	
Rheoleiddio ac Economaidd	Arforol	Lleihau Cyllidebau Arforol	Dim Angen	16	
Rheoleiddio ac Economaidd	Datblygu Economaidd	Lleihau capasiti yn y Swyddogaeth Adfywio	Dim Angen	66	
Rheoleiddio ac Economaidd	Twristiaeth	Lleihau cyllidebau Twristiaeth a Chefn Gwlad	Dim Angen	5	
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Hamdden	Lleihau'r gyllideb Cyfleusterau Awyr Agored yn dilyn trosglwyddo asedau o'r Swyddogaeth Hamdden	Dim Angen	42	
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Gwarchod y Cyhoedd	Lleihau capasiti yn y Swyddogaeth Gwarchod y Cyhoedd	Dim Angen	42	
Cyfanswm ar gyfer Rheoleiddio a Datblygu Economaidd				171	
Tai	Tai	Ailstrwythuro Staff	Dim Angen	54	
Cyfanswm ar gyfer Tai				54	

Arbedion Cyllideb Refeniw i'w Gweithredu yn 2019 / 20

Gwasanaeth	Cyllideb	Cynnig ar gyfer Arbedion	Cyfeirnod yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb	Arbedion i'w Gweithredu £
Adnoddau	Caffael	Lleihau cyllidebau Caffael canolog	Dim Angen	5
Adnoddau	Gweinyddu	Ailstrwythuro Staff	Dim Angen	25
Cyfanswm ar gyfer Adnoddau				30
Trawsnewid	Adnoddau Dynol	Lleihau'r gyllideb hyfforddiant ar gyfer lleoliadau dros yr haf	Dim Angen	20
Trawsnewid	TG	Lleihau cyllidebau ffôn yn dilyn cael gwared ar linellau ffôn nad ydynt yn cael eu defnyddio neu linellau ble mae'r defnydd yn isel	Dim Angen	20
Trawsnewid	TG	Gwneud i ffwrdd â'r gyllideb cynadleddau fideo – nid yw'r system yn cael ei defnyddio mwyach	Dim Angen	3
Cyfanswm ar gyfer Adnoddau				43
Corfforaethol	Pensiynau	Lleihau cyllidebau pensiwn hanesyddol er mwyn adlewyrchu'r gostyngiad yn y costau	Dim Angen	100
Corfforaethol	Corfforaethol a Democrataidd	Lleihau ffioedd archwilio allanol i adlewyrchu'r gwasanaeth a'r costau diwygiedig	Dim Angen	10
Cyfanswm ar gyfer Corfforaethol				110
CYFANSWM CYNIGION AR GYFER ARBEDION				2,561

CYNNIG TERFYNOL AR GYFER CYLLIDEB 2019/20 YN ÔL GWASANAETH

	Cyllideb Ddisymud yn dilyn y Setliad Dros Dro	Addasiadau i'r Gyllideb Ddisymud	Arbedion	Cyllid Grant	Pwysau ar y Gyllideb	Cyllideb Arfaethedig Derfynol ar gyfer 2019/20
	£	£	£	£	£	£
Addysg a Diwylliant	51,438,078	(33,790)	(966,983)	(172,800)	-	50,264,505
Gwasanaethau Oedolion	25,450,316	171,860	(586,000)	-	-	25,036,176
Gwasanaethau Plant	9,997,900	(141,882)	-	-	-	9,856,018
Gwasanaethau Tai	1,095,656	169,880	(54,000)	-	-	1,211,536
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	15,191,699	(7,940)	(600,000)	-	-	14,583,759
Economaidd ac Adfywio Cymunedau	3,971,504	26,590	(171,373)	-	-	3,826,721
Trawsnewid Corfforaethol	4,511,407	2,360	(42,890)	-	-	4,470,877
Adnoddau (yn cynnwys Budd-daliadau a Roddwyd)	3,312,327	(164,560)	(30,000)	-	-	3,117,767
Busnes y Cyngor	1,570,765	54,016	-	-	-	1,624,781
Rheolaeth Gorfforaethol	685,796	-	-	-	-	685,796
Cyfanswm Cyllidebau Gwasanaeth	117,225,448	76,534	(2,451,246)	(172,800)	-	114,677,936
Costau Corfforaethol a Democrataidd	3,479,598	(11,578)	(110,000)	-	-	3,358,020
Ad-daliadau i'r CRT	(677,950)	-	-	-	-	(677,950)
Ardollau	3,551,629	(24,677)	-	-	-	3,526,952
Cyllido Cyfalaf	6,989,932	-	-	-	-	6,989,932
Rhyddhad Trethi Dewisol	60,000	-	-	-	-	60,000
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	5,164,000	225,000	-	-	-	5,389,000
Cyfanswm Cyllidebau a Ddyrannwyd	135,792,657	265,279	(2,561,246)	(172,800)	-	133,323,890
Arian wrth gefn Cyffredinol ac Arall	1,609,180	-	-	-	277,118	1,886,298
Cyfanswm Cyllideb 2019/20	137,401,837	265,279	(2,561,246)	(172,800)	277,118	135,210,188
Cyllidir gan						
Grant Cynnal Refeniw	(72,405,175)	(632,163)	-	-	-	(73,037,338)
Trethi Annomestig	(22,753,674)	-	-	-	-	(22,753,674)
Dreth Gyngor yn cynnwys Premiwm y Dreth Gyngor	(36,842,437)	(2,576,739)	-	-	-	(39,419,176)
Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm Cyllid	(132,001,286)	(3,208,902)	-	-	-	135,210,188
Gwahaniaeth rhwng y Gyllideb a'r Cyllid	5,400,551	(2,943,623)	(2,561,246)	(172,800)	277,118	-

Cyngor Sir Ynys Môn - **Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gynnigion Cyllidol 2019/20**

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol	
1 - Beth yw'r cynnig cyllidol sy'n cael ei asesu?	Cludiant Cyhoeddus Mae'r Adran Briffyrdd wedi cynnal adolygiad o wasanaethau bysiau, gan nodi llwybrau â niferoedd teithwyr isel a chymhorthdal uchel. Cytundeb 50b – Argymell peidio â gweithredu'r siwrna' dan wasanaeth 32 am 0713 o Amlwch i Langejni ac argymell peidio â gweithredu'r siwrneiau ynghlwm gyda'r gytundeb yma ar ddydd Sadwrn. Ar hyn o bryd nid yw'r siwrneiau sy'n rhan o'r cytundeb yma yn gweithredu ar brynhawn Sadwrn, arbed £10.7k. Cytundeb 63a – Argymell peidio â gweithredu gwasanaeth 63 ar brynhawn Sadwrn o Amlwch i Lannerch-y-medd i Fangor (heibio Brynteg), arbed £6.2k. Cytundeb 43a – Argymell terfynu pob siwrna' sy'n rhan o'r cytundeb yma, arbed £95k. Mae'r siwrneiau presennol yn gwasanaethu stadau tai ac ardaloedd preswyl ym Mhorthaethwy a Llanfairpwll a siwrna' sengl yn gweithredu yn uniongyrchol rhwng Caernarfon a Langejni.
2 - Pwy yw'r Swyddog arweiniol ar gyfer y cynnig yma?	Huw Percy, Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo Interim Iwan Cadwaladr, Uwch Beiriannydd Trafnidiaeth
3 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sydd wedi ei gysidro eisoes?	Cynnig newydd

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol

4 – Pa grwp o randdeiliaid fydd yn cael eu heffeithio gan y cynnig yma?	Teithwyr bws fyddai yn cael eu heffeithio gan y cynnig yma. Yn enwedig y defnyddwyr sydd yn llai abl i gerdded at y safle bws agosaf.
5 – Sut bydd y grwp hwn yn cael eu heffeithio?	Bydd y siwrneiau dan sylw ddim ar gael i deithwyr.
6 – Ydych chi'n ymwybodol o unrhyw gynnig arall all effeithio ar y grwp hyn o bobl	Na ddim yn ymwybodol o unrhyw gynnig arall.
7 – Oes yna risgiau yn perthyn i'r cynnig yma? Os oes, plis rhestrwch nhw	Ni fydd teithwyr arferol y siwrneiau dan sylw yn gallu eu defnyddio mwyach mi all hyn arwain at fwy o siwrneiau ceir neu unigolion yn methu teithio. Bydd angen i'r teithwyr arferol ar siwrneiau 43a gerdded yn bellach i safle bws gwahanol neu ddefnyddio dau wasanaeth sydd yn cysylltu.
8 – Fydde 'na risgiau cysylltiedig yn dilyn penderfyniad i gytuno a'r cynnig Er enghraifft, lleihau gwariant priffyrdd, yn cynyddu'r tebygolrwydd am fwy o potholes fydd o ganlyniad yn cynyddu'r risg o hawliadau yswiriant.	Mae peryg y gall lleihau cyllideb y gwasanaeth cludiant cyhoeddus effeithio ar lefelau 'Bus Services Support Grant' yn y dyfodol. Ar hyn o bryd mae'r grantiau hyn yn cael eu hadolygu.
9 – Ydych chi'n tybio bod angen proses ymgynghori ychwanegol (h.y. yn ychwanegol i'r broses cyffredinol) cyn gweithredu'r cynnig arfaethedig	Cyn newid neu ddarhod unrhyw brif siwrneiau bws bydd ymarfer ymgynghori ychwanegol yn angenrheidiol. Mae hyn yn cynnwys ymgynghori gyda grwpiau defnyddwyr penodol, cynghorwyr, cynghorau tref a chymuned ac aelodau o'r cyhoedd dros 3 mis. Mae gofyn rhoi rhybudd o 84 diwrnod i'r gweithredwyr bws.

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

10 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).	Wrth dorri y siwrneiau dan sylw mi fyddai'n golygu bod y teithwyr arferol yn cael eu heffeithio. Mewn rhai achosion, mae siwrneiau gwahanol ar gael (siwrneiau yn ymwneud â chytundeb 43a yn benodol). Byddai angen i deithwyr Porthaethwy gerdded at y B5420 a defnyddio gwasanaeth bws 62. Byddai angen i deithwyr Llanfairpwll gerdded at yr A5 a defnyddio gwasanaeth 4/X4/42. Byddai angen i deithwyr o Langefni i Gaernarfon wneud cysylltiad ym Mangor neu Ysbyty Gwynedd.
11 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	Bydd siwrneiau bws gwahanol ar gael i deithwyr bws sydd yn cael eu heffeithio, ond bydd angen cerdded ymhellach at y gwasanaethau hynny. Mae safleoedd bws a cysgodfannau ar y llwybrau arfaethedig a gwasanaeth amlach.
12 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad effaith yma? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Na

Cam 3 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach yn ystod y cyfnod ymgynghori

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog Arweiniol	Amserlen
	3 mis o ymgynghori gyda defnyddwyr	IC	Cychwyn Tachwedd
	84 diwrnod o rybudd i weithredwyr bws	IC	Cychwyn Rhagfyr

Cyngor Sir Ynys Môn - **Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gynnigion Cyllidol 2018/19**

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol	
1 - Beth yw'r cynnig cyllidol sy'n cael ei asesu?	Darfod Gwasanaeth Croeswyr Plant Ysgol
2 - Pwy yw'r Swyddog arweiniol ar gyfer y cynnig yma?	Huw Percy, Pennaeth Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo Interim Jennifer Clark, Uwch Beiriannydd Trafnidiaeth Strategol a Diogelwch y Ffyrdd
3 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sydd wedi ei gysidro eisoes?	Newydd – y polisi blaenorol oedd i beidio ail osod swydd ar ol i Croeswr benderfynu adael y Gwasanaeth.
4 – Pa grwp o randdeiliaid fydd yn cael eu heffeithio gan y cynnig yma?	Croeswyr Plant Ysgol - - Kingsland, Caergybi - Cybi, Caergybi (x 2) - Llanfawr, Caergybi (1x parhaol, 1 x achlysurol) - St. Mary's, Caergybi - Y Graig, Llangefni - Amlwch - Llanfechell - Caergeiliog - Llannerch y Medd Plant Ysgol Cynradd sydd yn cerdded i'r ysgolion uchod. Rhieni sydd yn gyfrifol am blant oed Cynradd yn yr ysgolion uchod.

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol

5 – Sut bydd y grwp hwn yn cael eu heffeithio?	Bydd y staff sydd yn cael eu heffeithio yn colli swydd. Plant/rhieni –cyfrifoldeb y rhieni ydyw yn bresennol i sichrau bod y plant yn cyrraedd yr ysgol yn ddiogel – bydd hyn ddim yn newid.
6 – Ydych chi'n ymwybodol o unrhyw gynnig arall all effeithio ar y grwp hyn o bobl	Na
7 – Oes yna risgiau yn perthyn i'r cynnig yma? Os oes, plis rhestrwch nhw	Cyllidebol – costau diswyddiadau
8 – Fydde 'na risgiau cysylltiedig yn dilyn penderfyniad i gytuno a'r cynnig Er enghraifft, lleihau gwariant priffyrdd, yn cynyddu'r tebygolrwydd am fwy o potholes fydd o ganlyniad yn cynyddu'r risg o hawliadau yswiriant.	Gallai tynnu'r Croeswyr Plant Ysgol olygu bod y risg o wrthdrawiadau i blant yn cynyddu. Posibilrwydd o fwy o dagfeydd tu allan i ysgolion. Cyhoeddusrwydd negyddol i'r Cyngor.
9 – Ydych chi'n tybio bod angen proses ymgynghori ychwanegol (h.y. yn ychwanegol i'r broses cyffredinol) cyn gweithredu'r cynnig arfaethedig	Bydd angen cynnal ymgynghoriad gyda'r Croeswyr Plant Ysgol a'r ysgolion sydd yn cael eu heffeithio.

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

10 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).

Gallai tynnu'r Croeswyr Plant Ysgol olygu bod y risg o wrthdrawiadau i blant yn cynyddu, gallai'r risg yma gael ei leihau drwy ddilyn y mesuriadau canlynol:

Gwella'r cyfleusterau croesfanau ffisegol – bydd angen cynnal asesiad ym mhob ysgol i adnabod unrhyw ddarpariaeth sydd angen ei wneud ymhle does dim darpariaeth, ac i wiro addasrwydd y ddarpariaeth ymhle bod cyfleusterau eisoes wedi eu gosod.

Ysgol

Darpariaeth Cyfredol

Kingsland, Caergybi

Dim Croesfan

Cybi, Caergybi

Mae yna croesfannau sebra y ddwy ochr o'r ysgol ond dim ar leoliadau'r croeswyr

Llanfawr, Caergybi

Dim Croesfan

St. Mary's, Caergybi

Dim Croesfan

Y Graig, Llangefni

Croesfan Pelican wrth leoliad y croeswr ac hefyd Croesfan Toucan wrth yr ysgol

Amlwch

Croesfan Sebra

Llanfechell

Dim Croesfan

Caergeiliog

Ynys Traffic

Llannerch y Medd

Dim Croesfan

Gwersi Diogelwch y Ffyrdd gan aelodau staff yr Uned Diogelwch y Ffyrdd– dim costau ychwanegol i'r Awdurdod.

Adran Addysg / Ysgolion - Diweddarau eu Cynlluniau Teithio i'r Ysgol

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

11 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	Nid yw'r Gwasanaeth Croeswyr Plant Ysgol (CPY) yn un stadudol. Mae'r Cyngor yn bresennol yn dilyn canllawiau y gwasanaeth CPY ar gyfer asesu safle sydd yn defnyddio y formiwla "PV2" (P= Number of Pedestrians, V=Number of Vehicles) Mae'r fformiwla "PV2" yn mesur y potensial am wrthdaro a'r amser oedi gan gerddwyr. Mae hefyd yn ystyried yr angen i helpu nifer fach o gerddwyr ar draws y lon yn ddiogel pan mae llif y traffic yn drwm a'r oedi yn hir. Yn ogystal mae'n ystyried yr angen i helpu nifer uchel o gerddwyr pan mae'r traffic yn ysgafn a'r cyfnod oedi yn fyrrach. Cafodd pob safle a'r Ynys Môn ei asesu yn 2007 gan ddefnyddio'r fformiwla "PV2", nid oedd cyfiawnhad ar gyfer yr un safle. Fel canlyniad mabwysiadodd yr Awdurdod y polisi o beidio ag ail lenwi swyddi Croeswyr Plant Ysgol oedd yn penderfynu gadael y gwasanaeth. Mae'r ffigyrau "PV2" wedi eu hadolygu ac yr ydym yn rhagweld y byddant yn aros yn sylweddol is na'r trothwy. Cafwyd y 3 llwybr i'r safle Ysgol Cybi newydd eu asesu ym Mis Medi 2017 ac roedd y 3 llwybr o dan y trothwy. Mae yna Croesfanau Pal neu Sebra tu allan pedair ysgol (y rhai sydd wedi eu lleoli ar y lonydd prysura) a bydd gwersi diogelwch y ffyrdd yn cael eu cynnig.
12 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad effaith yma? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Na

Cam 3 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach yn ystod y cyfnod ymgynghori

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog Arweiniol	Amserlen
	Adolygu unrhyw safle ymylol	JC	Tachwedd 2018
	Ymgynghori gyda Staff	JC	Rhagfyr 2018

Cyngor Sir Ynys Môn - Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gynnigion Cyllidol 2018/19
Rheoli Gofyn Ar Draws Gwasanaethau

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol	
1 - Beth yw'r cynnig cyllidol sy'n cael ei asesu?	Rheoli Gofyn mewn sawl maes. Y meysydd penodol yw 1) Nifer lleoliadau o fewn cartrefi 2) Nifer yr oriau o ofal cartref a ddarparwyd 3) Cefnogaeth mewn prosiectau byw gyda chefnogaeth
2 - Pwy yw'r Swyddog arweiniol ar gyfer y cynnig yma?	Pennaeth Oedolion- Alwyn Jones- gyda chefnogaeth drwy aelodau or tim yn benodol lola Richard a Barbara William, uwch reolwyr o fewn yr adran.
3 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sydd wedi ei gysidro eisoes?	Yn Gynnig blynyddol
4 – Pa grwp o randdeiliaid fydd yn cael eu heffeithio gan y cynnig yma?	Unigolion o fewn gwasanaeth a rhai fydd yn dymuno derbyn gwasanaethau ir dyfodol
5 – Sut bydd y grwp hwn yn cael eu heffeithio?	Bydd newid ar y cynnig y mae unigolion yn ei dderbyn or gwasanaeth gyda llai o bwysau ar ddatrys gofynnion unigolion a mwy o ffocws ar eu hadnoddai personol a cheisio osgoir gwasanaethau sydd yn cynyddu dibynniaeth.
6 – Ydych chi'n ymwybodol o unrhyw gynnig arall all effeithio ar y grwp hyn o bobl	Oherwydd natur yr arbediad yma, nid oes linc l unrhyw arbediad arall.
7 – Oes yna risgiau yn perthyn i'r cynnig yma? Os oes, plis rhestrwch nhw	Mae risg y bydd gofyn yn parhau l godi oherwydd pwysau demograffi serch newid mewn ymarfer o fewn y gwasanaeth.

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol

8 – Fydde ‘na risgiau cysylltiedig yn dilyn penderfyniad i gytuno a’r cynnig r enghraifft, lleihau gwariant priffyrdd, yn cynyddu’r tebygolrwydd am fwy o potholes fydd o ganlyniad yn cynyddu’r risg o hawliadau yswiriant.	Na, bydd llai o ddibynniaeth ar wasanaeth a chynydd mewn annibynniaeth yn gallu bod yn beth bositif .
9 – Ydych chi’n tybio bod angen proses ymgynghori ychwanegol (h.y. yn ychwanegol i’r broses cyffredinol) cyn gweithredu’r cynnig arfaethedig	Na

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

10 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru’r effeithiau negyddol (sef crynodeb o’r tabl uchod).	Effaith= Lleihad mewn cynnig gwasanaeth Lliniaru= Cynnig cefnogaeth ar sail asedau unigolion a chwrdd au canlyniadau personol.
11 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	Dim yn berthnasol

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

12 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad effaith yma?

(Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).

Na

Cam 3 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach yn ystod y cyfnod ymgynghori

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog Arweiniol	Amserlen

Cyngor Sir Ynys Môn - **Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gynigion Cyllidol 2018/19**

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol	
1 - Beth yw'r cynnig cyllidol sy'n cael ei asesu?	Darparu setliad l'r ysgolion sy'n is na chost llawn yr holl bwysau sydd arnynt yn ystod 19/20
2 - Pwy yw'r Swyddog arweiniol ar gyfer y cynnig yma?	Arwyn Williams
3 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sydd wedi ei gysidro eisoes?	Ystyriaeth blynyddol yn y blynyddoedd diwethaf
4 – Pa grwp o randdeiliaid fydd yn cael eu heffeithio gan y cynnig yma?	Effaith ar staff ysgolion a chapasiti i gynnal / godi safonau Effaith anuniongyrchol ar ddisgyblion, a'r ddarpariaeth a'r gefnogaeth a roddir iddynt
5 – Sut bydd y grwp hwn yn cael eu heffeithio?	Yn anorod o gadw at y toriad a ymgynghorir arno, bydd torri swyddi – boed yn athrawon, cymorthyddion, staff gweinyddol. Bydd torri swyddi yn rhoi straen a phwysau ychwanegol ar y staff fydd yn parhau yn ein ysgolion, ac yn cael effeithio ar y gynhaliaeth, darpariaeth ac adnoddau ar gyfer disgyblion.
6 – Ydych chi'n ymwybodol o unrhyw gynnig arall all effeithio ar y grwp hyn o bobl?	Gweler cynnig rhif 4 uchod.

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol

7 – Oes yna risgiau yn perthyn i'r cynnig yma? Os oes, rhestrwch nhw os gwelwch yn dda	Oes:- • Dirywiad yn ansawdd y safonau a'r darpariaeth • Effaith negyddol ar les a morâl staff • Staff yn gadael eu gwaith – pwysau amlwg ar benaethiaid o orfod gweithredu'r toriadau. • Nifer gynyddol o'n ysgolion yn mynd i ddyled • Llai o amser arwain ar benaethiaid yn ein ysgolion cynradd, ac yn arbennig y rhai lleiaf • Effaith sylweddol ar gyllidebau ysgolion Uwchradd ac ysgolion cynradd mawr
8 – A fyddai unrhyw risgiau cysylltiedig yn dilyn penderfyniad i gytuno â'r cynnig? Er enghraifft, lleihau gwariant priffyrdd, yn cynyddu'r tebygolrwydd am fwy o potholes fydd o ganlyniad yn cynyddu'r risg o hawliadau yswiriant.	• Staff yn gadael eu swyddi / y proffesiwn • Anoddach denu penaethiaid • Canlyniadau mewn arolygon Estyn wedi bod yn bositif yn ddiweddar, dros gyfnod mae'n debygol o gael effaith ar hyn o weithredu'r toriad yn llawn.
9 – Ydych chi'n tybio bod angen proses ymgynghori ychwanegol (h.y. yn ychwanegol i'r broses cyffredinol) cyn gweithredu'r cynnig arfaethedig?	• Fforwm Cyllid Ysgolion, Chwefror 6ed

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

10 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).	Bydd y toriad llawn yn cael effaith ar safonau, darpariaeth a chynhaliath i ddisgyblion yn ein ysgolion. Bydd effaith ar les a morâl staff. Anodd lliniaru; yn sylfaenol bydd rhaid i ysgolion ddarganfod ffyrdd gwahanol o ddarparu'r gwasanaeth ar lai o gyllid. Gyda rhai ysgolion gellir dadlau fod modd gwneud hyn, gydag ysgolion eraill mae'n anodd iawn gweld sut heb unai fynd i ddyled, peryglu safonau. Mae nifer dda o Benaethiaid a Chadeiryddion Cyrff Llywodraethu wedi cysylltu a'r Pennaeth Dysgu yn nodi nad ydynt yn gweld sut mae modd gweithredu'r toriad. Mae swyddogion yr adrannau addysg a chyllid wedi bod yn gweithio gyda phenaethiaid a chyrff llywodraethu i geisio dod o hyd i ffyrdd i allu torri'r 5%.
11 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	Y flaenoriaeth fydd sicrhau diogelu a diogelwch y disgyblion a chynnal safonau. Bydd codi safonau yn hynod o heriol o ystyried effaith y toriadau ar yr ysgolion hynny nad oes unman amlwg o ran meysydd i dorri cyllid.
12 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad effaith yma? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Bydd y toriad yn golygu fod yr rhan fwyaf o'r ysgolion yn mynd i ddyled heb iddynt dorri swyddi. Bydd y rhan fwyaf o'r ysgolion a fydd yn parhau mewn dyled yn gallu rhoi cynllun adfer yn ei le dros flynyddoedd, ond bydd rhai ysgolion yn cael trafferth i roi cynllun o'r math yma yn ei le. Mae rhai ysgolion yn wynebu sefyllfa o fynd i ddyled (rhai yn ddyledion sylweddol) neu fethu staffio dosbarthiadau. Y pris mwyaf i'w dalu ydy'r effaith y mae'n bosibl i hyn gael ar addysg plant Môn. O ganlyniad, er fod y toriad yn bosibl, gan y byddai ei effaith mor andwyol, credaf y dylid ail ystyried.

Cam 3 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach yn ystod y cyfnod ymgynghori

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog Arweiniol	Amserlen

Cyngor Sir Ynys Môn - **Templed ar gyfer Asesu'r Effaith ar Gynigion Cyllidol 2018/19**

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol	
1 - Beth yw'r cynnig cyllidol sy'n cael ei asesu?	Cyfrannu tuag at gynnal y cyfnod statudol o ddarpariaeth meithrin
2 - Pwy yw'r Swyddog arweiniol ar gyfer y cynnig yma?	Arwyn Williams
3 - Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sydd wedi ei gysidro eisoes?	Cafodd hyn ystyriaeth rai blynyddoedd yn ol.
4 - Pa grwp o randdeiliaid fydd yn cael eu heffeithio gan y cynnig yma?	Cylchoedd meithrin – staff, gwirfoddolwyr a phwyllgorau Rhieni disgyblion sy'n mynychu cylch meithrin yn nhymor penblwydd eu plentyn yn 3 oed.
5 – Sut bydd y grwp hwn yn cael eu heffeithio?	O dderbyn y cynnig, ni fydd y cyngor yn cyfrannu tuag at addysg feithrin rhwng Medi'r 1af a Rhagfyr 31ain. Y statud ydy darparu 10awr o addysg yn y tymor yn dilyn penblwydd y disgybl yn 3 oed Bydd darpariaeth i'r disgyblion fydd yn dair oed cyn Awst 31ain yn eu hysgol gynradd (gydag eithriad Talwrn, Corn Hir, Henblas a Llandegfan). Bydd disgyblion a fydd yn 3oed rhwng Medi'r 1af a Rhagfyr 31ain yn derbyn addysg feithrin yn y tymor cyntaf wedi hyn, sef o Ionawr 1af ymlaen. Bydd cyfle i gylchoedd meithrin ddenu incwm drwy ddarparu gofal o amgylch y 10awr, ac i ddisgyblion sydd ddim yn eu tymor cyntaf wedi eu penblwydd yn 3oed.

Cam 1: Y Cynnig a'r Risgiau Perthnasol

6 – Ydych chi'n ymwybodol o unrhyw gynnig arall all effeithio ar y grwp hyn o bobl	-
7 – Oes yna risgiau yn perthyn i'r cynnig yma? Os oes, rhestrwch nhw os gwelwch yn dda	Angen i gylchoedd fanteisio ar ddarparu cyfleoedd gofal 30awr er mwyn creu ffynhonnell arall o incwm yn ystod y tymor cyntaf.
8 – A fyddai unrhyw risgiau cysylltiedig yn dilyn penderfyniad i gytuno â'r cynnig? Er enghraifft, lleihau gwariant priffyrdd, yn cynyddu'r tebygolrwydd am fwy o potholes fydd o ganlyniad yn cynyddu'r risg o hawliadau yswiriant.	Mae'n bosib y bydd sgil effaith ar y ddarpariaeth feithrin allai yn ei dro gael effaith ar pa mor barod ydy disgyblion i dechrau mewn dosbarth meithrin yn yr ysgol.
9 – Ydych chi'n tybio bod angen proses ymgynghori ychwanegol (h.y. yn ychwanegol i'r broses cyffredinol) cyn gweithredu'r cynnig arfaethedig	Trafodaeth i'w barhau gyda chylchoedd meithrin a'r mudiad meithrin.

Cam 2: Canlyniad yr asesiad

10 - Nodwch y prif effeithiau sydd wedi cael eu hadnabod a sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol (sef crynodeb o'r tabl uchod).	Er mwyn lliniaru fe anogir cylchoedd i ddenu ffynhonnell arall o incwm yn ystod tymor cyntaf y flwyddyn academiaidd. Mae swyddog o'r adran addysg eisoes wedi cychwyn trafodaeth gyda swyddog mudiad meithrin am hyn.
11 – Oes yna strategaeth ar gyfer delio gydag unrhyw effeithiau sydd ddim yn anghyfreithlon ond nid oes modd eu hosgoi nag eu lliniaru?	
12 - A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad effaith yma? (Gallai tystiolaeth o effaith negyddol wneud y cynnig yn anghyfreithlon. Os rydych chi wedi adnabod effaith negyddol, dylid ystyried os oes modd cario 'mlaen gyda'r cynnig ar yr adeg yma).	Nag oes

Cam 3 – Cynllun Gweithredu

Rhowch fanylion yma am unrhyw weithrediadau sydd wedi'u cynllunio yn dilyn cwblhau'r asesiad. Dylid cynnwys unrhyw newidiadau a wnaed i leihau neu ddileu effaith negyddol tebygol neu wirioneddol, ynghyd ag unrhyw drefniadau i gasglu data neu wneud gwaith ymchwil pellach yn ystod y cyfnod ymgynghori

Cyf	Gweithrediadau arfaethedig	Swyddog Arweiniol	Amserlen